

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ Άσυλο και Διεθνής Προστασία

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ και ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ
του σύγχρονου φαινομένου των προσφύγων
στην Ευρώπη και την Κύπρο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ
Άσυλο και Διεθνής Προστασία

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ και ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ
του σύγχρονου φαινομένου των προσφύγων
στην Ευρώπη και την Κύπρο

Το παρόν εγχειρίδιο είναι αποτέλεσμα της επιστημονικής εργασίας και της συσσωρευμένης εμπειρίας που είχε η ομάδα υλοποίησης της Εκστρατείας Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης του κυπριακού κοινού για θέματα που αφορούν τους Δικαιούχους Διεθνούς Προστασίας στο πλαίσιο της εφαρμογής του Ετήσιου Προγράμματος 2012 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων.

Απευθύνεται κυρίως σε εκπαιδευτικούς μέσης εκπαίδευσης για τη δική τους γνώση και αξιοποίηση, με μια κατανοητή γλώσσα που δεν είναι νομική ή τεχνική. Μπορεί επίσης να είναι χρήσιμο για κάθε πολίτη που θέλει να ενημερωθεί.

Συντακτική Ομάδα

Έλενα Φιλίππιδου
Τατιάνα Χατζηγεωργίου
Νικόλ Ανδρέου
Κυριακή Κυπριανού

Επιστημονική τεκμηρίωση

Γεωργία Λιασή
Σταματία Ζησιάδου

Σύμβουλος έκδοσης

Κυριάκος Πιερίδης

Επιμέλεια

Κατερίνα Στεφάνου

Σχεδιασμός

Γάννος Χριστοφόρου

Στοιχεία επικοινωνίας

Opinion & Action Services Ltd
Ζανέττου 26, 1100 Άγιος Ανδρέας, Λευκωσία
Τηλ: 22875561, Φαξ: 22875560
info@opinionaction.com

ISBN 978-9963-9928-4-3

Περιεχόμενα .....Σελ.

Η συμβολή του σχολείου στο σεβασμό της διαφορετικότητας
και στην οικοδόμηση μιας ανοιχτής κοινωνίας.
Του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού Κώστα Καδή.....9

Οι προκλήσεις στη διαχείριση των πολιτικών ασύλου στην Κύπρο.
Του Υπουργού Εσωτερικών Σωκράτη Χάσικου. 13

Η παραπληροφόρηση, τροφή στη ξενοφοβία και το ρατσισμό.
Του Επικεφαλής της Υπάτης Αρμοστείας για τους
Πρόσφυγες στην Κύπρο Ντάμπτου Ντεσαλέιν. 17

ΜΕΡΟΣ Α: Η γνώση και η κατανόηση του ασύλου.....19

Κεφάλαιο 1: Η μετανάστευση και το άσυλο στην Ευρώπη 25

1. Η Ευρώπη των διαφορετικών λαών
2. Η έννοια του ασύλου

Κεφάλαιο 2: Το διεθνές σύστημα προστασίας των προσφύγων 28

1. Τα πρώτα βήματα στην καθιέρωση του συστήματος διεθνούς προστασίας
2. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951: Ορόσημο του Διεθνούς Προσφυγικού Δικαίου
3. Η παγκόσμια έννοια του Πρόσφυγα

Κεφάλαιο 3: Τι ισχύει στην Ευρώπη 30

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως χώρος ασύλου
2. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)
3. Οι δυσκολίες και οι αδυναμίες του ΚΕΣΑ

Κεφάλαιο 4: Κύπρος - Πολυπολιτισμική κοινωνία 33

1. Βασικές έννοιες και δικαιώματα
  - α. Αιτητής Ασύλου
  - β. Πρόσφυγας
  - γ. Συμπληρωματική προστασία
  - δ. Ανθρωπιστικό καθεστώς
  - ε. Ασυνόδευτοι ανήλικοι
  - στ. Μετανάστης και πρόσφυγας: ποιες οι διαφορές

ζ. Πολίτες κράτους μέλους της ΕΕ	
2. Η Κύπρος με αριθμούς	
Κεφάλαιο 5: Κοινωνική ένταξη και πολυπολιτισμική κοινωνία	39
1. Η σημασία της κοινωνικής ένταξης	
2. Κοινωνική ένταξη και εργασία	
3. Κοινωνική ένταξη και σχολείο - Πολυπολιτισμική τάξη	
4. Διαπολιτισμική εκπαίδευση	
Τα συμπεράσματα της εκστρατείας	42
ΜΕΡΟΣ Β: Εκπαιδευτικές δραστηριότητες	47
ΜΕΡΟΣ Γ: Σχέδιο μαθήματος – Θεματική ενότητα	
«Η Ευρώπη στον 21ο αιώνα: Άσυλο και Μετανάστευση»	54
ΜΕΡΟΣ Δ: Σχέδιο μαθήματος ενότητας διαθεματικής / διεπιστημονικής	
εργασίας στα γνωστικά αντικείμενα των Νέων Ελληνικών,	
της Ιστορίας και της Αγωγής του Πολίτη με θέμα	
«Η πολυπολιτισμική Κύπρος: Αποδοχή, Συμβίωση, Αλληλοσεβασμός»	61
Παράρτημα Ι: Πρότυπο ημερολογίου	70
Παράρτημα ΙΙ: Γενική βιβλιογραφία και ιστοσελίδες	72
Παράρτημα ΙΙΙ: Βιβλιοθήκη οπτικοακουστικού υλικού	73

Στιγμιότυπο από το Παγκύπριο Συνέδριο Νεολαίας για το Άσυλο, 1/2/2014.

Στιγμιότυπο από το σεμινάριο «Οι Νέοι Γνωρίζουν τους Πρόσφυγες», 16/6/2014.

Η συμβολή του σχολείου στον σεβασμό της διαφορετικότητας και στην οικοδόμηση μιας ανοιχτής κοινωνίας

Του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού Κώστα Καδή*

Θέμα: Η συμβολή του σχολείου στον σεβασμό της διαφορετικότητας και στην οικοδόμηση μιας ανοιχτής κοινωνίας

Στην Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO για την Πολιτισμική Πολυμορφία υπογραμμίζεται ότι η διαφορετικότητα είναι αναγκαία για την ανθρωπότητα, καθώς συνιστά πηγή καινοτομίας και δημιουργικότητας. Τονίζεται ότι η διαφορετικότητα είναι ενσωματωμένη στη μοναδικότητα και τον πλουραλισμό των ταυτοτήτων των ομάδων και των κοινωνιών που συγκροτούν την ανθρωπότητα, ενώ οι πολιτικές για τη συμπερίληψη και τη συμμετοχή όλων των πολιτών εγγυώνται την κοινωνική συνοχή, τη ζωτικότητα της κοινωνίας και την ειρήνη.

Το σχολικό περιβάλλον, όπως και οι σημερινές κοινωνίες γενικότερα, χαρακτηρίζεται από πολλές μορφές ετερότητας και όλες αναζητούν αναγνώριση, σεβασμό και προστασία. Η έννοια του σεβασμού προς την κάθε μορφή διαφορετικότητας διαφέρει από τις έννοιες της απλής αποδοχής ή της ανοχής. Ο σεβασμός είναι μια στάση αναγνώρισης, σε πλαίσια κοινωνικής συμπεριφοράς αλλά και νομικών δικαιωμάτων, των αναγκών κάποιων μειονοτικών άλλων, οι οποίες δεν απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα.

Συχνά οι πρόσφυγες ανά το παγκόσμιο δεν απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα, κάτι που στην Κύπρο ιδιαίτερα γνωρίζουμε πόσες δυσκολίες και πόσο πόνο μπορεί να προκαλέσει. Οι Κύπριοι, έχοντας περάσει και οι ίδιοι την ατομική και κοινωνική εξαθλίωση της προσφυγιάς, έχουμε χρέος και ευθύνη να ενημερωνόμαστε και να δρούμε, ώστε άτομα που ζουν στην κοινωνία μας, έχοντας ακόμα πιο πρόσφατες τις εμπειρίες της προσφυγιάς, να τυγχάνουν σεβασμού και προστασίας της αξιοπρέπειάς τους σε κάθε επίπεδο.

Αυτόν τον ρόλο καλείται να διαδραματίσει και κάθε σχολείο που λειτουργεί με σεβασμό στα δικαιώματα των παιδιών και προωθεί τις αρχές και τις αξίες πάνω στις οποίες αυτά βασίζονται. Ένα σχολείο ανοιχτό στη διαφορετικότητα, το οποίο οικοδομεί μια ανοιχτή κοινωνία, και στο οποίο η ετερότητα γίνεται αντιληπτή ως πηγή πλούτου κι όχι ως έλλειμμα.

Η Νομική Υπηρεσία με γνωμάτευσή της θεωρεί ότι το Άρθρο 20 του Συντάγματος διασφαλίζει το δικαίωμα εκπαίδευσης όχι μόνο των πολιτών της Δημοκρατίας, αλλά και των αλλοδαπών. Πέρα από τη διασφάλιση του δικαιώματος της εκπαίδευσης για όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά, το Υπουργείο

Παιδείας και Πολιτισμού έχει προωθήσει τα τελευταία χρόνια μια σειρά από ενέργειες και δράσεις στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Στόχος τους είναι η αλληλοαποδοχή, η καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης και η εξάλειψη αρνητικών στερεοτύπων και προκαταλήψεων μεταξύ των παιδιών.

Κατ' αρχάς, τη φιλοσοφία που διέπει την πολιτική ένταξης των αλλόγλωσσων μαθητών αλλά και γενικότερα κάθε παιδιού, ανεξαρτήτως της διαφορετικότητάς του, στο εκπαιδευτικό μας σύστημα έρχεται να πραγματοποιήσει το εγχείρημα της διαμόρφωσης στην Κύπρο ενός δημοκρατικού και ανθρώπινου σχολείου. Σε τι συνίσταται αυτό;

Δημοκρατικό είναι το σχολείο στο οποίο φοιτούν μαζί όλα τα παιδιά –ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ιδιαιτερότητα μπορεί να έχουν– για να προετοιμαστούν για το κοινό τους μέλλον. Είναι το σχολείο στο οποίο κανένα παιδί δεν αποκλείεται από την απόκτηση όλων των εφοδίων που χαρακτηρίζουν έναν μορφωμένο άνθρωπο. Το σχολείο που οργανώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να παρέχει σε όλα τα παιδιά τη δυνατότητα επίτευξης όλων των στόχων της εκπαίδευσης, χωρίς οποιεσδήποτε εκπτώσεις στην ποσότητα και στην ποιότητα των μορφωτικών αγαθών.

Ανθρώπινο είναι το σχολείο στο οποίο κανένα παιδί δεν αποκλείεται, δεν περιθωριοποιείται, δεν στιγματίζεται, δεν περιφρονείται και δεν δυστυχεί εξαιτίας κάποιας ιδιαιτερότητας. Το σχολείο με απόλυτο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, και επιπλέον το σχολείο στο οποίο οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν το δικαίωμα και τη δυνατότητα να βιώνουν την παιδική και τη νεανική ηλικία ως τις πιο δημιουργικές και ευτυχισμένες περιόδους της ανθρώπινης ζωής.

Πιο συγκεκριμένα, στους στόχους της διαπολιτισμικής αγωγής και εκπαίδευσης περιλαμβάνεται η προσφορά ενισχυμένων και διαφοροποιημένων προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στα παιδιά των παλιννοστούντων και των αλλοδαπών, για αποτελεσματικότερη επικοινωνία και ομαλή ένταξη στο κοινωνικό σύνολο. Περιλαμβάνεται επίσης η προστασία των ελευθεριών και των δικαιωμάτων όλων των μελών της κυπριακής κοινωνίας, από ρατσιστικές διακρίσεις και τάσεις κοινωνικού αποκλεισμού.

Στο πλαίσιο αυτό έχουν αναληφθεί δράσεις από το Υπουργείο μας, με αρκετά θετικά αποτελέσματα. Συγκεκριμένα, έχει δοθεί επιπρόσθετος χρόνος σε σχολεία στα οποία φοιτούν αλλόγλωσσα παιδιά, τα οποία έχουν ανάγκη ενισχυτικής διδασκαλίας για εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Έχουν αγοραστεί από την Ελλάδα αντίτυπα διαφόρων σειρών βιβλίων για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Επίσης, τα Επιμορφωτικά Κέντρα εφαρμόζουν προγράμματα για τη στήριξη μαθητών και ενηλίκων, όπως για παράδειγμα πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από παιδιά επαναπατρισθέντων Κυπρίων, παλιννοστούντων και άλλα αλλόγλωσσα παιδιά δημοτικού σχολείου και γυμνασίου, πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας από Τουρκοκύπριους, από πολιτικούς πρόσφυγες, καθώς και πρόγραμμα παροχής υποστήριξης για μετάφραση και διερμηνεία. Τέλος, έχουν εκδοθεί οδηγοί υποδοχής στην κυπριακή εκπαίδευση σε εννιά γλώσσες, οδηγοί υποδοχής στα σχολεία της Κύπρου σε πέντε γλώσσες και οδηγοί διαπολιτισμικής εκπαίδευσης για την ομαλή ένταξη των μαθητών με μεταναστευτικές εμπειρίες στα σχολεία και την κοινωνία της Κύπρου σε πέντε γλώσσες.

Σημαντική παράμετρος, ως προς το ζητούμενο, είναι η λήψη από το σχολείο έμπρακτων μέτρων για την πρόληψη κοινωνικών προβλημάτων, που αποτελεί την παιδαγωγικά πλέον ενδεδειγμένη μορφή αντιμετώπισής τους. Η θεσμοθέτηση και η συστηματική διδασκαλία από το Υπουργείο Παιδείας του μαθήματος της Αγωγής Υγείας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης συμβάλλει στην πρόληψη του ρατσισμού, αλλά και του καπνίσματος, του αλκοολισμού, της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών, της έλλειψης οδικής συνείδησης, της παραβατικότητας και της έξαρσης των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων. Στο μάθημα της Αγωγής Υγείας οι μαθητές δεν έχουν απλώς την ευκαιρία να ενημερωθούν για τις σωματικές συνέπειες ορισμένων συμπεριφορών, αλλά, κυρίως, να κρίνουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους, να εξασκηθούν σε δεξιότητες επικοινωνίας,

συνεργασίας, διαχείρισης των συγκρούσεων και αντιμετώπισης της πίεσης των φίλων, να εντοπίζουν τα κοινωνικά στερεότυπα, ακόμη και να διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους.

Αυτόν τον μήνα το Υπουργείο παρουσίασε τον «Κώδικα Συμπεριφοράς κατά του Ρατσισμού» και τον «Οδηγό Διαχείρισης και Καταγραφής Ρατσιστικών Περιστατικών», εργαλεία με τα οποία τα σχολεία καλούνται να εντοπίζουν, να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν οποιαδήποτε ρατσιστική συμπεριφορά έγκαιρα και αποφασιστικά. Η αναφορά των περιστατικών δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως αδυναμία του σχολείου. Τουναντίον, αποτελεί έμπρακτη απόδειξη της αποφασιστικότητας του σχολείου για αντιμετώπιση των περιστατικών και λήψη διορθωτικών μέτρων, ενώ παράλληλα εκπέμπει μήνυμα μηδενικής ανοχής στον ρατσισμό και στις διακρίσεις.

Θα ήθελα, τελειώνοντας τη σύντομη αυτή αναφορά μου, να συγχαρώ όλους όσοι έλαβαν μέρος στη διοργάνωση της εκστρατείας ενημέρωσης της κοινής γνώμης και της δημοσιογραφικής κοινότητας για θέματα που αφορούν τα δικαιώματα των προσφύγων με βάση τη νομοθεσία. Εκφράζω επίσης συγχαρητήρια σε όλους τους μαθητές, μαθήτριες, φοιτητές και φοιτήτριες που έλαβαν μέρος, αλλά κυρίως αυτούς που διακρίθηκαν στον διαγωνισμό με θέμα «Ισότητα στη Διαφορετικότητα», στο πλαίσιο της εκστρατείας. Οι πρόσφυγες όντως μας αφορούν, και η εκστρατεία αυτή πέτυχε να γνωρίσει η Κύπρος πολύ περισσότερα για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας.

Το σχολείο θα συνεχίσει το έργο του για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των παιδιών που βρίσκονται σε αυτό, στοχεύοντας να αποτελεί μέρος της λύσης και όχι του προβλήματος.

*Ομιλία του Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού Κώστα Καδή στην εκδήλωση «Η νέα γενιά συμβάλλει στην πολυπολιτισμική κοινωνία», που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κυπριακού κοινού για θέματα που αφορούν τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων (23 Ιουνίου 2014).

Οι προκλήσεις στη διαχείριση των πολιτικών ασύλου στην Κύπρο

Του Υπουργού Εσωτερικών Σωκράτη Χάσιου*

Η νέα παγκόσμια τάξη και οι συνεχιζόμενες πολεμικές συγκρούσεις δημιουργούν ένα νέο διεθνές και συνάμα ασταθές πολιτικό περιβάλλον. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι η μαζική μετακίνηση πληθυσμών μακριά από την πατρίδα τους αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον, νέες ευκαιρίες στη ζωή και ασφάλεια. Βασική αρχή της Δημοκρατίας είναι η παροχή προστασίας στα άτομα που την έχουν πραγματικά ανάγκη, διασφαλίζοντας ότι κανένας άνθρωπος δεν θα επιστρέψει σε χώρα από όπου έχει διωχθεί ή όπου υπάρχει βάσιμος φόβος δίωξης του.

Η Κύπρος, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της εγγύτητάς της με την ταραχώδη περιοχή της Μέσης Ανατολής, βιώνει καθημερινά τις συνέπειες του πολέμου, εφόσον είναι χώρα πρώτου σταθμού για ανθρώπους που αναγκάζονται να φύγουν από τις χώρες τους είτε λόγω φόβου δίωξης, είτε προς αναζήτηση ασφάλειας, είτε ανθρώπινων συνθηκών διαβίωσης.

Τα μέτρα που λαμβάνονται με στόχο την υιοθέτηση μιας δίκαιης, γρήγορης και αποτελεσματικής διαδικασίας ασύλου αποσκοπούν στην παροχή προστασίας στους ανθρώπους αυτούς που την έχουν πραγματικά ανάγκη. Επιπρόσθετα, οι γρήγορες και αποτελεσματικές διαδικασίες, καθώς, επίσης, και η δίκαιη μεταχείριση των αιτήσεων, διασφαλίζουν αυτό που είπα προηγουμένως. Ότι, δηλαδή, κανένας άνθρωπος δεν θα επιστρέψει σε χώρα όπου έχει διωχθεί ή υπάρχει βάσιμος φόβος δίωξης του ή κινδυνεύει λόγω της βίας που επικρατεί αδιακρίτως στη χώρα του.

Οι προκλήσεις, ωστόσο, που προκύπτουν, μεγεθύνονται ακόμα περισσότερο λόγω της ιδιόμορφης κατάστασης που δημιουργήθηκε από την τουρκική εισβολή και έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία ελέγχου ολόκληρης της επικράτειας της Κύπρου, περιλαμβανομένων των βόρειων θαλάσσιων συνόρων της, τα οποία αποτελούν εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, δεν μπορεί να αγνοείται η παρούσα δύσκολη οικονομική συγκυρία που επικρατεί στην Κύπρο.

Παρά τις όποιες προκλήσεις, η Κυπριακή Δημοκρατία παραμένοντας αφοσιωμένη απέναντι στις ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της, θέτει την κοινωνική ενσωμάτωση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής ως μία εκ των προτεραιοτήτων της. Επίσης, προωθεί διαχρονικά, μέσω των Προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων, την εκμά-

θηση της ελληνικής γλώσσας, την επαγγελματική κατάρτιση και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, ιδιαίτερα των νέων, μέσα από προγράμματα που αρχίζουν από τα παιδιά του δημοτικού.

Επιπλέον, στο παρόν στάδιο, προωθείται η επέκταση του Κέντρου Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Διεθνούς Προστασίας στην Κοφίνου και η περαιτέρω βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχονται εκεί.

Πρέπει να τονίσω ότι στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών και διεθνών της υποχρεώσεων, η Κυπριακή Δημοκρατία είναι πλήρως εναρμονισμένη με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο, όπως και με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, καθώς επίσης και με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας.

Μετά τη νομοθετική ολοκλήρωση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, τον περασμένο Ιούνιο, το οποίο υπήρξε και βασική προτεραιότητα της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Υπουργείο Εσωτερικών ξεκίνησε τη νομοθετική αναπροσαρμογή του περί Προσφύγων Νόμου, προκειμένου να εναρμονιστεί πλήρως και εγκαίρως με τις αναδιατυπωμένες οδηγίες στο θέμα της αναγνώρισης, των διαδικασιών και της υποδοχής.

Θέση του Υπουργείου Εσωτερικών είναι ότι με την εφαρμογή του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορεί να ανταποκριθεί πραγματικά στην ανάγκη για έναν κοινό χώρο προστασίας και αλληλεγγύης, ο οποίος θα είναι σε θέση να ανταποκρίνεται πλήρως και αποτελεσματικά στην παροχή διεθνούς προστασίας σε όσους την έχουν ανάγκη και θα αντιμετωπίζει τις καταχρήσεις στα συστήματα ασύλου. Περαιτέρω, θα στηρίζει πιο έμπρακτα κράτη μέλη όπως η Κύπρος, τα οποία δέχονται ιδιαίτερες και συστηματικές πιέσεις.

Η εφαρμογή του Κοινού Συστήματος Ασύλου επιβάλλεται να συνοδεύεται με την πρακτική εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης και της ισότιμης κατανομής ευθυνών και βαρών μεταξύ των κρατών μελών, έτσι ώστε να μειωθούν οι σημαντικές αποκλίσεις στα οικονομικά, διοικητικά και δημογραφικά βάρη που επωμίζονται.

Στο σημείο αυτό επιθυμώ να τονίσω ξανά ότι η δεινή οικονομική κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η Κύπρος το τελευταίο διάστημα απαιτεί την κατανόηση εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και της Υπάτης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, στο γεγονός ότι η χώρα μας δεν μπορεί να αντέξει επιπρόσθετους αριθμούς αιτητών ασύλου και δικαιούχων διεθνούς προστασίας.

Είναι πεποίθησή μου ότι στο πλαίσιο του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου στο οποίο εντάσσεται η δίκαιη κατανομή βαρών, η Κύπρος νομιμοποιείται να λαμβάνει από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Ηνωμένα Έθνη αυξημένη οικονομική βοήθεια. Πέραν αυτού, το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου θα πρέπει να στοχεύει στην εφαρμογή προγραμμάτων εσωτερικής ανακατανομής αιτητών ασύλου και δικαιούχων διεθνούς προστασίας από την Κύπρο προς άλλα κράτη μέλη, τα οποία στο παρόν στάδιο είναι σε μια εντελώς πιλοτική και εθελοντική βάση και, κατά συνέπεια, μη αποτελεσματικά.

Παρά τη δυσχερή σημερινή οικονομική συγκυρία στη χώρα μας, έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα, ούτως ώστε να διασφαλιστούν όλα τα δικαιώματα που προβλέπονται για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, στον τομέα της εκπαίδευσης, της υγείας, της εργασίας και της προστασίας των ευάλωτων ομάδων, πάντα με σεβασμό στις αξίες του ανθρωπισμού αλλά και του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Το ίδιο ισχύει και στο θέμα της ορθής, αποτελεσματικής και δίκαιης παροχής υλικών συνθηκών υποδοχής.

Η Κύπρος υπήρξε ιστορικά σταυροδρόμι πολιτισμών και πρόσφερε γόνιμο έδαφος στην άνθηση κοινοτήτων όπως είναι οι Αρμένιοι, οι Μαρωνίτες και οι Λατίνοι, οι οποίοι είναι σήμερα αναπόσπαστο κομμάτι της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής του τόπου, κάτι που σε σχέση με

το θέμα της σημερινής εκδήλωσης αποτελεί ακόμα μία απόδειξη ότι στην Κύπρο έχει εμπεδωθεί η κουλτούρα της πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

Ολοκληρώνοντας, θα ήθελα να συγχαρώ για ακόμη μία φορά όλους όσοι συμμετείχαν στη διοργάνωση της σημερινής εκδήλωσης. Είναι μια εξαιρετική προσπάθεια, η οποία προωθεί τις αξίες της πολυπολιτισμικότητας, και της ανεκτικότητας, σε μια εποχή παγκοσμιοποίησης και μεγάλων προκλήσεων.

*Ομιλία του Υπουργού Εσωτερικών Σωκράτη Χάσικου στην εκδήλωση «Η νέα γενιά συμβάλλει στην πολυπολιτισμική κοινωνία», που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κυπριακού κοινού για θέματα που αφορούν τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων (23 Ιουνίου 2014). Την ομιλία ανέγνωσε, εκ μέρους του Υπουργού, ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Ασύλου, Μάκης Πολυδώρου.

Η παραπληροφόρηση, τροφή στη ξενοφοβία και το ρατσισμό

Του Επικεφαλής της Υπάτης Αρμοστείας
για τους Πρόσφυγες στην Κύπρο Ντάμπου Ντεσαλίν*

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης των επικοινωνιών, της οικονομίας και της μετανάστευσης, οι διαφορετικοί λαοί και παραδόσεις έρχονται πιο κόντα και έχουν πιο συχνή επαφή όσο ποτέ άλλοτε. Σε αυτό το «παγκόσμιο χωριό» που ζούμε, η ποικιλομορφία είναι αναπόφευκτη.

Το ερώτημα είναι πώς να εφοδιαστούμε με τα εργαλεία που θα μας επιτρέψουν να ζήσουμε όλοι μαζί ειρηνικά: με αυτούς που δεν έχουν το ίδιο χρώμα δέρματος με εμάς, την ίδια γλώσσα, τις ίδιες πεποιθήσεις ή τις παραδόσεις μας, αλλά που είναι γείτονές μας, συναδέλφοι μας, συμμαθητές μας, υπαλλήλοι μας ή απλά πρόσφυγες. Η γυναίκα, ο άνδρας ή το παιδί που έχουμε συμφωνήσει ως έθνος να δεχθούμε ως πρόσφυγα, προκειμένου να συμμορφωθούμε με τις νομικές υποχρεώσεις που έχουμε αναλάβει με την εθελοντική υπογραφή της Σύμβασης για τους Πρόσφυγες του 1951 και του Πρωτοκόλλου του 1967, καθώς και άλλων διεθνών και περιφερειακών οργάνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Όταν συλλογίζομαι τη δημόσια συζήτηση για το άσυλο στην Κύπρο, μου φαίνεται ότι φορτίζεται από πολύ συναίσθημα χωρίς όμως να εξηγούνται οι λόγοι που το προκαλούν. Τα γεγονότα συχνά διαστρεβλώνονται από τους φόβους και τις υπερβολές. Αυτό έχει δημιουργήσει μια λανθασμένη δημόσια αντίληψη ότι η χώρα είναι πλημμυρισμένη από πρόσφυγες και αιτητές ασύλου – με περισσότερους να έρχονται – και ότι θα καταχραστούν τη φιλοξενία της χώρας υποδοχής. Οι πρόσφυγες έχουν κατηγορηθεί για την αύξηση της εγκληματικότητας, των εθνικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και όλων των ειδών τα κοινωνικά δεινά. Φοβόμαστε ότι αυτό το περιβάλλον μπορεί να είναι ένα γόνιμο έδαφος για το ρατσισμό και την ξενοφοβία σε μια κατά τα άλλα ανεκτική κοινωνία.

Το άλλο ερώτημα, λοιπόν, είναι πώς να οικοδομήσουμε συμμαχίες και δίκτυα για την καταπολέμηση της πόλωσης και των στερεοτύπων, να διαλευκάνουμε τους μύθους και να διαχωρίζουμε τα γεγονότα από τη μυθοπλασία. Να προωθήσουμε ενεργά την κατανόηση, την ενθάρρυνση και την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες και τους αιτητές ασύλου. Για να καταστεί ευκολότερη και δυνατή για τους πρόσφυγες και νομίμως διαμένοντες μετανάστες η αποτελεσματική ένταξη τους στον κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό και πολιτικό ιστό της κοινωνίας.

Εδώ είναι που χρειάζεται η εμπλοκή των νέων. Σ' αυτούς δεν βλέπουμε μόνο την επόμενη γενιά των ηγετών, αλλά και ζωτικής σημασίας παράγοντες του σήμερα. Πρέπει να κάνουμε την καλύτερη δυνατή χρήση της φαντασίας των νέων, της ενέργειας και του αδάμαστου τους πνεύματος ώστε να προωθήσουμε τις αξίες της ανεκτικότητας, της πολυπολιτισμικότητας, της ποικιλομορφίας, του αμοιβαίου σεβασμού, της ένταξης, της μετριοπάθειας και της λογικής. Οι αξίες αυτές πρέπει, φυσικά, να διδάσκονται στα σχολεία, να καλλιεργούνται στο σπίτι και να εξασκούνται στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Γι' αυτό οι δραστηριότητες του σχολείου είναι τόσο σημαντικές. Ανυπομονούμε να συνεχισθεί και να ενισχυθεί η συνεργασία μας.

*Ομιλία του Επικεφαλής της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Κύπρο Ντάμπτου Ντεσαλέιν, στην εκδήλωση «Η νέα γενιά συμβάλλει στην πολυπολιτισμική κοινωνία», που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κυπριακού κοινού για θέματα που αφορούν τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Προσφύγων.

ΜΕΡΟΣ Α

Η γνώση και κατανόηση για το άσυλο

Το εγχειρίδιο αυτό απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς μέσης εκπαίδευσης και πολίτες που θέλουν να έχουν συνεχώς εφόδιό τους τη γνώση για κατανόηση σύνθετων φαινομένων που επηρεάζουν τη ζωή και την πρόοδο των κοινωνιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τον σύγχρονο κόσμο.

Το άσυλο και η διεθνής προστασία είναι ζητήματα που σχετίζονται με την αναγκαστική μετακίνηση ανθρώπων και πληθυσμών από τη χώρα τους εξαιτίας πολέμων, διενέξεων, παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλων ανάλογων αιτιών. Η μετακίνηση αυτή από περιοχές αστάθειας, πολέμων, συγκρούσεων και ελλειμματικής δημοκρατίας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ως αποτέλεσμα την περαιτέρω ανάμιξη ανθρώπων με διαφορετική καταγωγή, κουλτούρα, θρησκεία και τρόπο ζωής με τις κοινωνίες που τους υποδέχονται.

Η παραχώρηση ασύλου στους ανθρώπους που διώκονται από τη χώρα τους αποτελεί πρωταρχική ευθύνη για κάθε δημοκρατική προοδευτική πολιτεία. Διέπεται από διεθνείς συνθήκες που διαμορφώθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και παίρνει πιο συγκεκριμένη μορφή σε ευρωπαϊκές οδηγίες και κανονισμούς που δεσμεύουν και την Κύπρο.

Η πολιτική ασύλου προσέλαβε νέα διάσταση για την Κύπρο υπό το πρίσμα της συμμετοχής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας χώρος βαθιά προσηλωμένος στην έννοια του ασύλου και της διεθνούς προστασίας γιατί είναι ταυτόσημη με τις θεμελιώδεις αξίες και αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας, στις οποίες εδράζεται το ευρωπαϊκό ενωσιακό εγχείρημα. Έτσι αντιλαμβάνονται την Ένωση και οι πρόσφυγες όταν ζητούν άσυλο και προστασία. Η Κύπρος με την ένταξή της στην ΕΕ συμμετέχει σε μια ζώνη σταθερότητας και δημοκρατίας αλλά ως χώρα στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης βρίσκεται σε μια γειτονιά του κόσμου που μαστίζεται ακόμα από πολέμους και τις πιο ωμές αιτίες που προκαλούν πρόσφυγες.

Με την έλευση του 21ου αιώνα, η Ευρωπαϊκή Ένωση χαράσσει τρεις πολιτικές στο άσυλο και τη μετανάστευση που χρειάζεται να μελετηθούν παράλληλα για να έχει κανείς σφαιρική προσέγγιση:

- Την αποτελεσματική ρύθμιση της νόμιμης μετανάστευσης με βάση τις ανάγκες της χώρας υποδοχής, την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και τη συνεπή και δίκαιη παραχώρηση ασύλου
- Τη σύνδεση της μετανάστευσης και του ασύλου με την ομαλή κοινωνική ένταξη στις χώρες υποδοχής
- Τον συντονισμό των πολιτικών αποφάσεων που σχετίζονται με τη μετανάστευση και τους πρόσφυγες με τις πολιτικές για την ανάπτυξη και την αντιμετώπιση της δημογραφικής γήρανσης

Οι πολιτικές μετανάστευσης και ασύλου αποφασίζονται στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης γιατί η Ένωση συγκροτείται από μια Ενιαία Εσωτερική Αγορά όπου ισχύουν οι κοινοτικές ελευθερίες, μεταξύ των οποίων μία από τις πιο θεμελιώδεις είναι η ελεύθερη διακίνηση.

Εξάλλου τα ζητήματα που απορρέουν από τη μετανάστευση και το άσυλο ξεπερνούν κατά πολύ τα όρια ενός κράτους και τα εθνικά σύνορα.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ, όμως, έχουν την ευθύνη να εφαρμόζουν την ευρωπαϊκή πολιτική με τα εθνικά όργανα και τις υπηρεσίες τους. Την εφαρμογή των πολιτικών αυτών συναντάμε σε καθημερινές εκφράσεις της ζωής όπως:

Η αποτελεσματική διοίκηση

Κάθε κράτος μέλος της ΕΕ πρέπει να διαθέτει διοικητικές δομές ικανές να εξετάζουν αποτελεσματικά και δίκαια τα αιτήματα ασύλου. Κανείς πρόσφυγας δεν πρέπει να στέλνεται πίσω στη χώρα του, όπου κινδυνεύει με φυλάκιση, δίωξη ή και θάνατο. Η πρόοδος που επιτελέστηκε στην Κύπρο αφότου εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αξιοσημείωτη. Η στήριξη από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία Αλληλεγγύης για να είναι πιο αποτελεσματική στη χορήγηση ασύλου, στην πρόβλεψη αναγκών και τη στήριξη των προσφύγων είναι επίσης σημαντική.

Η στήριξη και η ένταξη στην κοινωνία

Η αναγνώριση των προσφύγων και η παραχώρηση σε αυτούς ασύλου είναι μια δεύτερη ευκαιρία στη ζωή. Τα κράτη που δίνουν άσυλο γνωρίζουν ότι οι άνθρωποι αυτοί χρειάζονται στήριξη για να βρουν δουλειά και να ξαναδημιουργηθούν. Η Κύπρος προοδεύει σταδιακά, αντλώντας σημαντικές εμπειρίες από τα μοντέλα κοινωνικής ένταξης που εφαρμόζουν εδώ και δεκαετίες άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Σήμερα στην Κύπρο ζουν χίλιοι πεντακόσιοι περίπου αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και δικαιούχοι διεθνούς προστασίας. Ο καθένας τους έχει μια προσωπική μοναδική ιστορία δύναμης για ζωή και αντοχής στις δυσκολίες.

Η ανοιχτή κοινωνία

Σύγχρονη πολιτεία είναι αυτή που αντιλαμβάνεται τα οφέλη της παρουσίας ανθρώπων με διαφορετική καταγωγή και προσφέρει τις δυνατότητες για ισότιμη συμμετοχή στη ζωή. Με γνώση και καλή οργάνωση, διαχειρίζεται και ελέγχει αποτελεσματικά τη μετανάστευση και το άσυλο. Στην περίπτωση των ανθρώπων που βρίσκονται στην Κύπρο με διεθνή προστασία, χρειάζεται μια επιπρόσθετη προσπάθεια γιατί αναγκάστηκαν να φύγουν από την πατρίδα τους χωρίς να έχουν άλλη επιλογή.

Το παρόν εγχειρίδιο επικεντρώνεται και εξειδικεύεται στο άσυλο και τη διεθνή προστασία, ανιχνεύοντας όλο το φάσμα των τριών κορυφαίων πολιτικών της ΕΕ με τρόπο ώστε να μεταφέρει τη γνώση μέσα στον φυσικό χώρο διδασκαλίας, το σχολείο, τον μαθητή και τον εκπαιδευτικό. Προσφέρει παράλληλα ένα χρήσιμο βοήθημα στην προσέγγιση και τη διδασκαλία θεμάτων που αφορούν την πολυπολιτισμικότητα και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα με ιδιαίτερες αναφορές στο παράδειγμα των δικαιούχων διεθνούς προστασίας.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Το σχολείο είναι το πιο ισχυρό μέσο για την κατανόηση και την αποδοχή των «άλλων». Το σχολείο σήμερα είναι εντελώς διαφορετικό ως προς τις απαιτήσεις που δημιουργεί η ίδια η ζωή. Ο εκπαιδευτικός βλέπει με ποιο τρόπο αλλάζουν τα δεδομένα, έχοντας μπροστά του μια νέα σύνθεση παιδιών με σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς την ιδιαίτερη καταγωγή τους. Σε μια αίθουσα διδασκαλίας αποτυπώνεται η μεγάλη αλλαγή, καθώς τα παιδιά μας συνυπάρχουν μαζί με τα παιδιά που προέρχονται από την υπόλοιπη Ευρώπη και από άλλες περιοχές του κόσμου.

Ανάμεσα στα παιδιά αυτά είναι και τα παιδιά των αναγνωρισμένων προσφύγων που λαμβάνουν την ελληνική παιδεία, διατηρούν τη δική τους ταυτότητα και μεγαλώνουν μαζί μας. Η ζωή των αναγνωρισμένων προσφύγων και των οικογενειών τους είναι πολύ δύσκολη στα αρχικά στάδια της προσαρμογής στην κοινωνία που τους υποδέχεται. Με το πέρασμα του χρόνου, είναι πολύ πιθανόν οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες να μην έχουν καμία δυνατότητα να επιστρέψουν στη χώρα τους. Η Κύπρος είναι η δεύτερή τους πατρίδα! Για τα παιδιά τους, που ελάχιστα μπορεί να έζησαν στη χώρα καταγωγής τους, τα δεδομένα είναι πολύ πιο καθαρά. Πολλές φορές αισθάνονται την ανάγκη να ανήκουν κάπου, και αυτό το κάπου δεν είναι άλλο από την Κύπρο, τη μόνη πατρίδα που γνωρίζουν και αισθάνονται.

Ο εκπαιδευτικός είναι κεντρικό πρόσωπο στην αποτελεσματική διαχείριση της ετερότητας σε μια αίθουσα διδασκαλίας όπου συνυπάρχουν παιδιά με διαφορετική εθνική καταγωγή και κουλτούρα. Τον χαρακτηρίζει η διαπολιτισμική ικανότητα και επάρκεια στο επίπεδο της κατάρτισης, ιδιαίτερα όσον αφορά την προσέγγιση θεμάτων που αφορούν μία από τις πιο ευαίσθητες και ευάλωτες ομάδες μειονοτήτων, όπως οι πρόσφυγες και οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας.

Ο εκπαιδευτικός εφαρμόζει τις αρχές και τις αξίες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η πολυπολιτισμικότητα στο σχολείο σέβεται την πολιτισμική διαφορά και προωθεί την αλληλεπίδραση όλων των μελών της τάξης ανεξαρτήτως καταγωγής. Συμβάλλει έτσι στην ομαλή συνύπαρξη όλων των μαθητών, στον σεβασμό, την ανεκτικότητα και την αποδοχή του διαφορετικού. Ο εκπαιδευτικός συχνά χρειάζεται να έχει εφόδια για να είναι σε θέση να μεταδώσει τεκμηριωμένες επικαιροποιημένες πληροφορίες που αφορούν τα ζητήματα ασύλου σε συνδυασμό με την εφαρμογή διαπολιτισμικών παιδαγωγικών μεθόδων.

Το παρόν εγχειρίδιο για το άσυλο φιλοδοξεί να βοηθήσει το έργο τους.

Η παιδαγωγική μας προσέγγιση

Ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η παραγωγή του εγχειριδίου εδράζονται σε σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες, μοντέλα, αρχές μάθησης και στρατηγικές διδασκαλίας με κυρίαρχη θεωρία μάθησης τον «κονστрукτιβισμό»: η γνώση δεν μεταβιβάζεται και δεν λειτουργεί αποταμιευτικά αλλά οικοδομείται στο μυαλό των μαθητών.

Για τον σκοπό αυτό διατυπώνονται εισηγήσεις για βιωματικές μορφές μάθησης, αυθεντικές δημιουργίες και ερευνητικές δραστηριότητες που συνάδουν με τις ιδιαίτερες ανάγκες και τα ενδιαφέροντα κάθε μαθητή.

Το εγχειρίδιο βασίζεται στη «μαθητοκεντρική» προσέγγιση. Θέτει τον μαθητή στο κέντρο του μαθησιακού περιβάλλοντος με σκοπό την κατάκτηση γνώσεων, τον συνδυασμό και την απόκτηση νέων γνώσεων με τη συνδρομή νέων τεχνολογιών, πολυμέσων, δικτύων και οπτικοακουστικών μέσων. Γι' αυτό γίνονται εισηγήσεις για αξιοποίηση βίντεο, συνεντεύξεων με δημιουργικό και ευρηματικό τρόπο, υπό την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού.

Η εμπειρία μας από την άμεση επαφή με δεκάδες σχολεία, εκπαιδευτικούς και μαθητές σε διαδοχικές φάσεις εξέλιξης της εκστρατείας, υπήρξε η καλύτερη άσκηση για ανατροφοδότηση στην εκπόνηση του παρόντος εγχειριδίου. Η δουλειά που γίνεται μέσα στο σχολείο από τους εκπαιδευτικούς και η ανταπόκριση των μαθητών είναι η απόδειξη ότι η Κύπρος είναι ικανή να συνεχίσει να προοδεύει και να οικοδομεί την ανοιχτή κοινωνία του 21ου αιώνα.

Κεφάλαιο 1: Η μετανάστευση και το άσυλο στην Ευρώπη

1. Η Ευρώπη, η μετανάστευση και η προσφυγιά

Οι σύγχρονες ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι πολυπολιτισμικές. Εδώ και δεκαετίες δέχονται μετανάστες και πρόσφυγες και συνυπάρχουν με αυτούς. Οι Ευρωπαίοι είναι και μεταξύ τους διαφορετικοί, αλλά πιστεύουν στην ενότητά τους μέσα από τη διαφορετικότητα. Εκτός από τα μεταναστευτικά ρεύματα, τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρούνται και σημαντικές εσωτερικές μετακινήσεις εργαζομένων εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς προχωρεί η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Οι αλλαγές αυτές δεν είναι νέες, ούτε ανατρέπουν την κυρίαρχη εθνική ταυτότητα, τη φυσιογνωμία, τις αξίες και τον τρόπο δημοκρατικής οργάνωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της. Πρόκειται όμως για πολύπλοκα και δύσκολα φαινόμενα που διαφοροποιούν τη δυναμική μιας κοινωνίας υποδοχής και την ικανότητά της να προοδεύει με συντεταγμένο τρόπο. Είναι μια διαρκής και μεταβαλλόμενη πρόκληση να αποτελέσει η μετανάστευση πηγή πλούτου για τις κοινωνίες υποδοχής και τους πολίτες τους.

Το φαινόμενο της μετακίνησης ανθρώπων είναι σύμφυτο με την αναζήτηση της προόδου, της εξέλιξης και μιας καλύτερης ζωής. Οι λαοί της Ευρώπης, ιδιαίτερα οι μεσογειακοί λαοί, το βιώνουν από την εποχή της αρχαιότητας, με πρωτοπόρους στην αναζήτηση τους Έλληνες, που οικοδόμησαν πόλεις και πολιτισμούς πολύ πέρα από τα όρια της αρχαίας Ελλάδας.

Στη νεότερη ιστορία της η Ευρώπη χαρακτηρίζεται από συνεχείς μεταναστεύσεις, εθελούσιες ή βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών. Άλλοι έφευγαν από την Ευρώπη κι άλλοι επιδίωκαν να μετακινηθούν προς αυτήν, όπως οι πληθυσμοί από τις αποικίες. Τα μεγαλύτερα μεταναστευτικά ρεύματα προς τα έξω σημειώθηκαν κατά τον 18ο και 19ο αιώνα, όταν εκατομμύρια Ευρωπαίοι αναζήτησαν μια καλύτερη ζωή στον Νέο Κόσμο, την Αμερική, την Αυστραλία και αλλού.

Στην πιο πρόσφατη ιστορία, με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, τις πρώτες δεκαετίες μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, υπήρξαν σημαντικά ρεύματα προς τη βόρεια Ευρώπη από φτωχότερες ευρωπαϊκές χώρες και από τις πρώην αποικίες. Πολλοί Ευρωπαίοι (Ιταλοί, Έλληνες, Ιρλανδοί) με-

τακινήθηκαν προς τις βόρειες ευρωπαϊκές χώρες που είχαν επαναβιομηχανοποιηθεί μετά τον πόλεμο και αναζητούσαν εργατικά χέρια.

Όπως η μετανάστευση συντρόφευε την Ευρώπη στο πέρασμα των αιώνων, έτσι συνέβη και με την προσφυγιά, την άλλη αιτία που προκαλεί τις μετακινήσεις των ανθρώπων. Το πιο σημαντικό ορόσημο στις συνειδήσεις των Ευρωπαίων για το προσφυγικό δράμα είναι ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος που άφησε πίσω του εκατόμβες θυμάτων και εκατομμύρια πρόσφυγες. Όταν γεννήθηκε η ελπίδα για έναν ειρηνικό κόσμο με ακρογωνιαίο λίθο τα ανθρώπινα δικαιώματα, η έννοια του ασύλου στην Ευρώπη απέκτησε ακόμα πιο έντονο περιεχόμενο για τις ευρωπαϊκές δημοκρατίες, ως έκφραση αλληλεγγύης σε χώρες που υπέφεραν κάτω από δικτατορίες και αυταρχικά καθεστώτα.

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η έννοια του ασύλου και της διεθνούς προστασίας ενισχύθηκε και αποτελεί πλέον κοινό τόπο για τους Ευρωπαίους. Αλλά τα προσφυγικά και τα μεταναστευτικά ρεύματα έχουν αλλάξει. Τα αιτήματα ασύλου προέρχονται κυρίως από τις περιοχές της Ασίας, της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής. Το άσυλο είναι στενά συνδεδεμένο με τις μόνιμες περιοχές αστάθειας, πολέμων και συγκρούσεων στην περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και με χώρες σε άλλες περιοχές του πλανήτη που βρίσκονται κάτω από δικτατορικά καθεστώτα ή εμφύλιες διενέξεις όπως στην κεντρική Αφρική.

Ταυτόχρονα εντείνεται και το μεταναστευτικό φαινόμενο καθώς πολλοί άνθρωποι από τον υπόλοιπο κόσμο αναζητούν τρόπους εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση γιατί πιστεύουν ότι θα βρουν καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης και ποιότητα ζωής. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται τα μεταναστευτικά ρεύματα αλλά δεν επιθυμεί την ανεξέλεγκτη είσοδο στον Ευρωπαϊκό Εσωτερικό Χώρο. Επίσης τη φοβίζει ο κίνδυνος μαζικής μετακίνησης πληθυσμών που βρίσκονται σε εμπόλεμες ζώνες, όπως συνέβη με τα γεγονότα στη βόρεια Αφρική όταν άρχισε το κίνημα της Αραβικής Άνοιξης, τον συνεχιζόμενο εμφύλιο στη Συρία και την κατάσταση στο Ιράκ και τις παλαιστινιακές περιοχές.

Η αλήθεια είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μεγάλες ελλείψεις σε εργατικά χέρια και την ίδια ώρα υποφέρει από την υπογεννητικότητα και τη γήρανση του πληθυσμού της. Εκ των πραγμάτων μπορεί να επωφεληθεί από τα μικτά ρεύματα μεταναστών και προσφύγων που εισέρχονται στο έδαφός της. Η κορυφαία πρόκληση είναι να ρυθμίζει τη μετανάστευση τη στιγμή που διαθέτει πια ένα εκτενές εξωτερικό σύνορο όπως είναι η Μεσόγειος και η ανατολική γειτονιά της.

Από την άλλη, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναζητεί τη βελτίωση των διαδικασιών και των κανόνων που εφαρμόζει για να παράσχει προστασία σε αυτούς που αναζητούν άσυλο και να τους διαχωρίσει από τη μεγαλύτερη ομάδα που είναι οικονομικοί μετανάστες χωρίς χαρτιά και άδεια εργοδότησης.

2. Η έννοια του ασύλου

Η έννοια του ασύλου έχει τις ιστορικές ρίζες της σε πολλούς αρχαίους πολιτισμούς. Σήμαινε την παροχή προστασίας σε διωκόμενο ξένο. Ο ελληνικός πολιτισμός έδωσε στον σύγχρονο κόσμο τη διεθνώς κατοχυρωμένη λέξη «asylum» από το «α» στερητικό + «συλώ» (λεηλατώ) που σημαίνει το απαράβιαστο, το ασφαλές.

Το πολιτικό άσυλο είναι γνωστό για τις περιπτώσεις σπουδαίων προσωπικοτήτων που διέφυγαν τον κίνδυνο δίωξης για τις πολιτικές τους πεποιθήσεις. Η πιο εμβληματική προσωπικότητα του 20ού αιώνα είναι ο Άλμπερτ Αϊνστάιν. Η φυγή του από τη ναζιστική Γερμανία στις ΗΠΑ αποδείχθηκε σωτηρία για τον δημοκρατικό κόσμο.

Στην πρόσφατη ελληνική πολιτική ιστορία, σημαντικές προσωπικότητες που εξασφάλισαν πολιτικό άσυλο σε ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Βρετανία, η Σουηδία κατά την επταετή χούντα, είναι ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο Κώστας Σημίτης, η Μελίνα Μερκούρη και άλλοι που πρωτοστάτησαν για την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα.

Στη σύγχρονη εποχή, το άσυλο σημαίνει την παροχή προστασίας από μια χώρα στους αλλοδαπούς που βρίσκονται στο έδαφός της και διαφεύγουν από διώξεις ή σοβαρό κίνδυνο κατά της ζωής των ιδίων ή των οικογενειών τους. Όλα τα σύγχρονα δημοκρατικά κράτη εφαρμόζουν τον θεσμό του ασύλου, θέλοντας να προστατεύσουν τα άτομα που είναι εκτεθειμένα σε σοβαρούς κινδύνους.

Το άσυλο συνδέεται και με την έννοια της προσφυγιάς, που στην Κύπρο είναι χαραγμένη στις μνήμες του '74. Ο «πρόσφυγας» ταυτίζεται με τον ξεσπιτωμό, τη φυγή από τον θάνατο, τον πόλεμο, τη βία. Οι περισσότεροι Κύπριοι έχουν εκτοπιστεί στην ίδια τους την πατρίδα. Στα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο υπήρξε σημαντική συνεισφορά στην ανακούφιση των προσφύγων από την Υπάτη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες του ΟΗΕ.

Ανάλογες συνθήκες που προκάλεσαν ανείπωτη τραγωδία στην Κύπρο συμβαίνουν τώρα στην ευρύτερη γειτονιά της Κύπρου, τη Μέση Ανατολή και τη βόρεια Αφρική.

Η Κύπρος, από χώρα με χιλιάδες εκτοπισμένους, διαπιστώνει σήμερα ότι είναι δυνατόν να δέχεται εκείνη εκατοντάδες αιτήματα τον χρόνο από πρόσφυγες για να τους προσφέρει προστασία και μια δεύτερη ευκαιρία στη ζωή.

Κεφάλαιο 2: Το διεθνές σύστημα προστασίας των προσφύγων

1. Τα πρώτα βήματα στην καθιέρωση του συστήματος διεθνούς προστασίας

Η ανθρωπότητα έζησε αμέτρητες φορές στην ιστορία της πολέμους, συγκρούσεις, εμφύλιες διαμάχες, πολιτικές και θρησκευτικές διώξεις. Τα μεγαλύτερα θύματα είναι πάντα οι άνθρωποι που αναγκάζονταν να εγκαταλείψουν τον τόπο τους επειδή κινδυνεύει η ζωή τους, οι πρόσφυγες. Γι' αυτό, η διεθνής κοινότητα αναγνώρισε από πολύ νωρίς την ανάγκη προστασίας των ανθρώπων αυτών σε οικουμενικό επίπεδο.

Από τις αρχές του εικοστού αιώνα το πρόβλημα των προσφύγων έγινε μέλημα της διεθνούς κοινότητας. Η πρώτη προσπάθεια για την καθιέρωση του προτύπου διεθνούς προστασίας των προσφύγων έγινε μέσω της Κοινωνίας των Εθνών, του πρώτου διεθνούς οργανισμού διακρατικής συνεργασίας. Ο πρώτος Υπάτος Αρμοστής για τους Πρόσφυγες ήταν ο Φρίντγιοφ Νάνσεν (1921) που ανέλαβε την υποστήριξη των ατόμων που έγιναν πρόσφυγες λόγω της ρωσικής επανάστασης και αργότερα λόγω του διαμελισμού της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στη συνέχεια, ο Υπάτος Αρμοστής Τζέιμς Μακντόναλντ (1933) ανάλαβε δράση για την προστασία των προσφύγων που εγκατέλειπαν τη Γερμανία του Χίτλερ.

Οι προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας έγιναν πιο συντονισμένες και συλλογικές με την πάροδο του χρόνου. Ο θεσμός του Υπατού Αρμοστή αντικαταστάθηκε από τη δημιουργία της Διακυβερνητικής Επιτροπής για τους Πρόσφυγες. Με τη διάλυση της Κοινωνίας των Εθνών, που απέτυχε να προλάβει το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ιδρύθηκε το 1945 ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Έτσι η Επιτροπή αντικαταστάθηκε από τον Διεθνή Οργανισμό Προσφύγων (IRO) το 1947, που ήταν ο πρώτος οργανισμός που ασχολήθηκε σφαιρικά με τα ζητήματα που αφορούν τους πρόσφυγες. Περί τα τέλη της δεκαετίας του '40, όμως, κατέστη σαφές ότι η διεθνής κοινότητα χρειαζόταν μια πιο αποτελεσματική οργάνωση προστασίας των προσφύγων που υπέφεραν τις συνέπειες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

2. Η Σύμβαση της Γενεύης του 1951: Ορόσημο του Διεθνούς Προσφυγικού Δικαίου

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών έθεσε στην προμετωπίδα της δράσης του το ζήτημα του ασύλου, ιδρύοντας την Υπάτη Αρμοστέα για τους Πρόσφυγες (UNHCR) το 1949. Στη συνέχεια συγκάλεσε διεθνή διάσκεψη για τη συνομολόγηση της Σύμβασης της Γενεύης (1951) για το Καθεστώς των Προσφύγων και το συναφές Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης (1967).

Η Σύμβαση της Γενεύης είναι το θεμέλιο του διεθνούς προσφυγικού δικαίου που δεσμεύει όλα τα κράτη του κόσμου. Όλοι οι διεθνείς, περιφερειακοί και εθνικοί κανόνες υιοθετούν τις πρόνοιες και τα κριτήριά της. Η Κυπριακή Δημοκρατία επικύρωσε τη Σύμβαση της Γενεύης στις 16 Μαΐου 1963 και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης στις 9 Ιουλίου 1968.

Με την ίδρυση της UNHCR και τη συνομολόγηση της Σύμβασης της Γενεύης γεννάται και η έννοια της διεθνούς προστασίας. Διεθνής προστασία είναι το σύνολο των ενεργειών που στοχεύουν στην ισότιμη πρόσβαση και απόλαυση των δικαιωμάτων, που υπάγονται στην εντολή της UNHCR, όλων των ανθρώπων. Σημαίνει την εξασφάλιση εισόδου των προσφύγων σε μια χώρα που θα τους παρέχει άσυλο και θα σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της μη επαναπροώθησης, δηλαδή να μην εξαναγκάζονται να επιστρέψουν στη χώρα όπου κινδυνεύουν.

3. Η παγκόσμια έννοια του Πρόσφυγα

Η Σύμβαση της Γενεύης ορίζει ότι πρόσφυγας είναι κάθε άτομο που:

«... εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία της χώρας αυτής ή εάν δεν έχει υπηκοότητα και ευρίσκεται εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου δεν επιθυμεί να επιστρέψει σ' αυτήν».

Η Σύμβαση ορίζει τα πέντε κριτήρια που πρέπει να συντρέχουν για να αναγνωριστεί ένα άτομο ως πρόσφυγας:

- ο δικαιολογημένος φόβος
- η δίωξη
- λόγοι φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων
- διαμονή εκτός της χώρας υπηκοότητας ή συνήθους διαμονής
- η αδυναμία ή η άρνηση, λόγω φόβου δίωξης, επιστροφής σ' αυτή τη χώρα ή υπαγωγής στην προστασία της χώρας αυτής.

Η έννοια της δίωξης είναι ελαστική και περιλαμβάνει οποιαδήποτε μορφή δίωξης, όπως για παράδειγμα κακομεταχείριση, βασανιστήρια, σωματική κακοποίηση, φυλάκιση ή περιορισμό των θρησκευτικών, πολιτικών ή άλλων δραστηριοτήτων. Η δίωξη δεν οφείλεται απαραίτητα σε πόλεμο ή εμφύλια διαμάχη. Μπορεί να οφείλεται στη συμμετοχή του ατόμου σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, στην καταπάτηση της ελευθερίας αλλαγής θρησκείας ή τέλεσης των θρησκευτικών εθίμων. Μπορεί επίσης να προέρχεται από δίωξη του ατόμου λόγω της φυλής ή της εθνικότητάς του, της έκφρασης των πολιτικών πεποιθήσεών του ή της διαφωνίας του με την κυβέρνηση. Έτσι εξασφαλίζεται ότι το κάθε άτομο μπορεί να απολαμβάνει την απρόσκοπτη άσκηση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του, πολιτικών και κοινωνικών, χωρίς περιορισμό και κίνδυνο.

Κεφάλαιο 3: Τι ισχύει στην Ευρώπη

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως χώρος ασύλου

Η Κύπρος είναι κράτος μέλος της ΕΕ, μιας ένωσης κρατών που προωθεί την ειρήνη, την αρμονική συμβίωση των ανθρώπων και τη δημοκρατία. Εργάζεται σκληρά για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Η ΕΕ κατανοεί τη σημασία της αποτελεσματικής προστασίας των ανθρώπων που διώκονται από τα σπίτια τους και αναζητούν προστασία. Κατανοεί επίσης τα οφέλη της νόμιμης μετανάστευσης και καταπολεμεί την παράνομη μετανάστευση.

Από τη μια, επιδιώκει την αποτελεσματική ρύθμιση της νόμιμης μετανάστευσης και τη συνεπή και δίκαιη παραχώρηση ασύλου στα άτομα που χρειάζονται προστασία. Ακολουθεί την πολιτική της αλληλεγγύης και προστασίας των ατόμων που το έχουν ανάγκη. Επιδιώκει επίσης τη δημιουργία ομαλών συνθηκών προσαρμογής και κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και προσφύγων στις χώρες υποδοχής.

Η Ευρώπη επηρεάζεται έντονα από τις δημογραφικές αλλαγές, μεταξύ αυτών η γήρανση του πληθυσμού, η αύξηση του προσδόκιμου ζωής και η συρρίκνωση του πληθυσμού που βρίσκεται σε ηλικία εργασίας. Η ομαλή ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες θα συμβάλει στη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού, τη βελτίωση της παραγωγικότητας και των δεξιοτήτων και θα βοηθήσει την ΕΕ να αναπτυχθεί οικονομικά.

Από την άλλη, ενδυναμώνει σταδιακά τον έλεγχο των εξωτερικών της συνόρων σε μια προσπάθεια να καταπολεμήσει την παράνομη μετανάστευση.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο την ανάγκη να συνεργάζονται σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου. Ιδιαίτερα όσον αφορά τα θέματα ασύλου, η συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ είναι αναγκαία για να μπορούν να ανταποκριθούν στις προκλήσεις και το σύνθετο προσφυγικό φαινόμενο.

Οι πιο σημαντικές προκλήσεις σχετίζονται με τη νέα κατάσταση πραγμάτων που δημιούργησε η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η μετατόπιση των εξωτερικών συνόρων προς την ανατολική Ευρώπη στα σύνορα με τη Ρωσία, την Ουκρανία, τη θαλάσσια περιοχή της Μάυρης Θάλασσας και την Τουρκία καθώς και όλη τη Μεσόγειο από την Κύπρο έως το Γιβραλτάρ. Παράλληλα η ΕΕ έχει προχωρήσει σε θεαματικά βήματα ενοποίησης τα τελευταία 20 χρόνια εδραιώνοντας έναν εκτενή ενιαίο Ευρωπαϊκό Εσωτερικό Χώρο.

Οι εξελίξεις αυτές δημιούργησαν νέες ανάγκες για τη ρύθμιση και προστασία των εξωτερικών συνόρων, περιλαμβανομένης της εφαρμογής κοινών κανόνων στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου. Έτσι το 1999 έγιναν τα πρώτα βήματα προς την καθιέρωση κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής στο άσυλο και τη μετανάστευση.

2. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει σήμερα ένα εξελιγμένο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) με οδηγίες και κανονισμούς που καθορίζουν:

- κοινές διαδικασίες για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου
- κοινές ελάχιστες συνθήκες υποδοχής των αιτητών ασύλου και
- ενιαίο βασικό πλαίσιο δικαιωμάτων για τους αιτητές ασύλου που καταφθάνουν στην ΕΕ.

Το ΚΕΣΑ βασίζεται στην πλήρη εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προοδευτική εγκαθίδρυση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ανοικτού σε εκείνους οι οποίοι, αναγκασμένοι από τις περιστάσεις, αναζητούν νομίμως προστασία στην Ένωση. Βασική αρχή του ΚΕΣΑ είναι οποιοσδήποτε άνθρωπος ζητά άσυλο να μην υποχρεώνεται να επιστρέφει πίσω σε μέρος όπου κινδυνεύει με διώξεις.

Με βάση το ΚΕΣΑ είναι χρήσιμο να γνωρίζει κανείς με απλά λόγια το περιεχόμενο των πιο σημαντικών οδηγιών και κανονισμών όπως:

Κανονισμός Δουβλίνο II: Ορίζει ως υπεύθυνο κράτος μέλος για την εξέταση μιας αίτησης το πρώτο κράτος στο οποίο το άτομο υπέβαλε αίτηση ασύλου. Ο Κανονισμός προβλέπει μηχανισμούς που βελτιώνουν τις δυσλειτουργίες των εθνικών συστημάτων ασύλου. Ο Κανονισμός Δουβλίνο II έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία της Κύπρου το 2004.

Κανονισμός EURODAC: Προβλέπει τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων των αιτητών ασύλου με σκοπό τη διευκόλυνση του καθορισμού του κράτους μέλους που είναι αρμόδιο να εξετάσει μια αίτηση ασύλου. Η σύγκριση με τη χρήση του EURODAC για σκοπούς επιβολής του νόμου περιορίζεται αυστηρά στην πρόληψη και τη διερεύνηση τρομοκρατικών πράξεων και άλλων σοβαρών ποινικών αδικημάτων. Έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία της Κύπρου το 2004.

Οδηγία σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτητών ασύλου: Καθορίζει τα ελάχιστα πρότυπα για την υποδοχή των αιτητών ασύλου και εναρμονίζει τα πρότυπα υποδοχής των αιτητών σε ολόκληρη την ΕΕ. Στοχεύει στην αποφυγή της κατάχρησης και της περιττής διοικητικής και οικονομικής επιβάρυνσης. Έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία της Κύπρου το 2005.

Οδηγία σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου: Προβλέπει τις ελάχιστες προδιαγραφές για τη διαδικασία χορήγησης και ανάκλησης του καθεστώτος του πρόσφυγα. Οι αιτήσεις εξετάζονται ατομικά, αντικειμενικά και αμερόληπτα. Οι αιτητές έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν στο έδαφος του κράτους εφόσον δεν έχει ληφθεί καμία απόφαση για την αίτησή τους. Η απόφαση πρέπει να ληφθεί

το συντομότερο από την υποβολή της αίτησης. Έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία της Κύπρου το 2009.

Οδηγία για την αναγνώριση: Καθορίζει τους όρους για την αναγνώριση και το καθεστώς των προσφύγων ή των προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους όπως συμπληρωματική προστασία, όταν πρόκειται για μαζικό εκτοπισμό ανθρώπων από εμπόλεμες περιοχές. Ορίζει επίσης το περιεχόμενο της προστασίας που παρέχεται στα άτομα αυτά, όπως η ένταξη στην αγορά εργασίας, η πρόσβαση στην εκπαίδευση - κατάρτιση και η εξασφάλιση υγειονομικής περίθαλψης. Έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία της Κύπρου το 2007.

Οδηγία σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για τη δίκαιη κατανομή βαρών μεταξύ κρατών μελών, όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων: Θεσπίζει ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής προσφύγων και επιδιώκει τη δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων. Έχει ενσωματωθεί στην εθνική νομοθεσία της Κύπρου το 2004.

3. Οι δυσκολίες και οι αδυναμίες του ΚΕΣΑ

Το Κοινό Σύστημα Ασύλου της ΕΕ αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της συλλογικής, συντονισμένης και αποτελεσματικής προστασίας των προσφύγων και των αιτητών ασύλου. Εντούτοις παρουσιάζει ακόμα αδυναμίες όπως η ανυπαρξία ανακατανομής των προσφύγων. Τα κράτη μέλη της ΕΕ που βρίσκονται μακριά από τα εξωτερικά σύνορα είναι απρόθυμα να αναλάβουν ευθύνες για από κοινού αντιμετώπιση των μεταναστευτικών και προσφυγικών πιέσεων. Θεωρούν ότι αυτό είναι υποχρέωση του κράτους που θα δεχθεί την αίτηση, το κράτος δηλαδή της πρώτης εισόδου. Οι πρόσφυγες είναι υποχρεωμένοι να διαμένουν στο κράτος μέλος όπου αναγνωρίστηκαν ως πρόσφυγες. Αυτό αποτελεί εμπόδιο στην αναζήτηση εργασίας σε άλλο κράτος μέλος, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης και αυξημένης ανεργίας. Επίσης προκαλεί δυσκολίες στη διαχείριση της ροής προσφύγων από χώρες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες ή χώρες που βρίσκονται γεωγραφικά στα νότια σύνορα της ΕΕ και δέχονται μεγαλύτερα κύματα προσφύγων όπως η Κύπρος, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Ισπανία και η Μάλτα.

Έως τώρα, ορισμένα αντισταθμιστικά μέτρα έχουν προσφερθεί στις χώρες που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα, και αυτά σχετίζονται με την οικονομική ενίσχυση μέσω των Ευρωπαϊκών Ταμείων Αλληλεγγύης. Στα ταμεία αυτά δεσμεύονται ευρωπαϊκοί πόροι που διατίθενται για να ενισχύεται η ικανότητά τους να διαχειρίζονται τη ροή μεταναστών και προσφύγων και να προστατεύουν και να εποπτεύουν καλύτερα τα σύνορά τους που είναι ταυτόχρονα και εξωτερικά ευρωπαϊκά σύνορα. Όμως η βοήθεια αυτή δεν επαρκεί για να ελαττώσει σοβαρές συνέπειες για ένα κράτος αν δεχθεί μαζικά αιτήσεις ασύλου λόγω π.χ. της σοβαρής αστάθειας στην περιοχή του. Τα κράτη μέλη του ευρωπαϊκού βορρά συχνά προφασίζονται το γεγονός ότι τα μεσογειακά κράτη δεν διαθέτουν αποτελεσματικά συστήματα για να μην επιτρέψουν τις λαθραίες διελεύσεις. Η διαπραγμάτευση εντός της ΕΕ για την ισότιμη κατανομή βαρών είναι ανοιχτή, προϋποθέτει όμως πλειοψηφικές αποφάσεις.

Κεφάλαιο 4: Κύπρος - Πολυπολιτισμική κοινωνία

Η κυπριακή κοινωνία είναι τις τελευταίες δεκαετίες μια χαρακτηριστική πολυπολιτισμική κοινωνία όπως οι υπόλοιπες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πιο πρόσφατη απογραφή πληθυσμού (Δεκέμβριος 2011) συνιστά μια έγκυρη αποτύπωση του δημογραφικού χάρτη της Κύπρου.

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 δέχεται αριθμούς μεταναστών με άδεια εργασίας σε συγκεκριμένα επαγγέλματα όπου δεν υπάρχει ζήτηση από Κυπρίους. Αυτού του είδους η μετανάστευση συνεχίζεται μέχρι τις ημέρες μας και αφορά κυρίως μετανάστες που εργάζονται ως οικιακοί βοηθοί και σε χειρονακτικές εργασίες όπως η γεωργία και η κτηνοτροφία. Μεταναστευτικά κύματα προς την Κύπρο υπήρξαν κι άλλα με διαφορετικά χαρακτηριστικά και αιτίες. Κοινοότητες μη Κυπρίων ζουν και δραστηριοποιούνται στην Κύπρο από τη Ρωσία, την πρώην Γιουγκοσλαβία, τη Γεωργία και άλλες χώρες του Πόντου, όπως και από τις αραβικές χώρες. Μια άλλη συμπαγής ομάδα είναι πλέον οι κοινοτικοί εργαζόμενοι, δηλαδή άνθρωποι από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σε αυτό το μωσαϊκό ανθρώπων που δεν προέρχονται από τον γηγενή πληθυσμό περιλαμβάνονται τέλος οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες και οι αιτητές ασύλου. Η εμπειρία της Κύπρου είναι σχετικά πρόσφατη και σχετίζεται περισσότερο με το γεγονός ότι με την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση έγινε δυνητικά χώρα υποδοχής αιτητών ασύλου. Όσοι διώκονται από τις χώρες τους, ιδίως από την περιοχή της Μέσης Ανατολής και των χωρών του Κόλπου, αισθάνονται ότι μπορούν να απευθυνθούν σε μια ευρωπαϊκή χώρα για να τους προστατεύσει. Η Κύπρος είναι ένας πιθανός προορισμός παρά το γεγονός ότι είναι νησί και δύσκολα προσβάσιμο.

Η μεγάλη αλλαγή που προέκυψε από την ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ φαίνεται από τον αριθμό αιτήσεων που υποβλήθηκε στις κυπριακές αρχές από το 2003 και μετά.

Από τα αριθμητικά δεδομένα της Κύπρου, όπως και από τις στατιστικές που υπάρχουν από άλλες χώρες της ΕΕ, διαπιστώνει κανείς ότι μια σημαντική μερίδα αιτητών ασύλου χρησιμοποιούν τις διαδικασίες για να εξασφαλίσουν χρόνο νόμιμης παραμονής σε ένα κράτος μέλος της ΕΕ, είτε για να βρουν δουλειά, είτε για να βρουν τρόπο να μετακινηθούν σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα που θα

τους προσφέρει καλύτερη ζωή. Είναι στην πραγματικότητα μετανάστες κι όχι διωκόμενοι πολιτικοί πρόσφυγες.

Το καθήκον κάθε ευνομούμενης χώρας είναι να βρει τον τρόπο μέσα από την αποτελεσματική διοίκησή της να εξετάσει τα αιτήματα ασύλου και να αποφανθεί κατά πόσο ο αιτητής δικαιούται να αναγνωριστεί πρόσφυγας ή αν πρέπει να επαναπροωθηθεί στη χώρα του.

Η εμπειρία της Κύπρου έδειξε ότι αυτό είναι εφικτό. Η Κύπρος, παρά το μικρό μέγεθός της, είναι μια χώρα πρώτης εισόδου της ΕΕ που χειρίστηκε αποτελεσματικά μεγάλους αριθμούς αιτητών ασύλου, σε σύγκριση με τον πληθυσμό της, και προσέφερε το καθεστώς του πρόσφυγα σε πολλά άτομα που το δικαιούνται.

1. Βασικές έννοιες και δικαιώματα

α. Αιτητής Ασύλου

Αίτηση με σκοπό την παραχώρηση διεθνούς προστασίας έχει δικαίωμα να υποβάλει οποιοσδήποτε αλλοδαπός που προέρχεται από χώρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης εισέλθει στο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας και δεν μπορεί ή δεν θέλει να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του ή συνήθους διαμονής του, εξαιτίας βάσιμου φόβου δίωξης. Κατά την υποβολή της αίτησης, πληροφορείται σε γλώσσα που να μπορεί να κατανοήσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του και τη διαδικασία εξέτασης ασύλου την οποία πρέπει να ακολουθήσει. Έχει επίσης πρόσβαση σε νομική αρωγή.

Ο αιτητής ασύλου μπορεί να υποβάλει την αίτησή του σε όλα τα νόμιμα σημεία εισόδου κατά την άφιξή του στην Κύπρο, αλλά και σε οποιονδήποτε αστυνομικό σταθμό και στα επαρχιακά γραφεία της Υπηρεσίας Αλλοδαπών και Μετανάστευσης. Αυτό σημαίνει ότι δεν πρέπει να αναμένεται κατ' ανάγκη να εισέλθει στην Κύπρο –ή στις περιοχές που ελέγχει η Κυπριακή Κυβέρνηση– από τα αεροδρόμια και τα λιμάνια της. Στην πραγματικότητα σπάνια συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Η Υπηρεσία Ασύλου του Υπουργείου Εσωτερικών είναι η αρμόδια αρχή που αναλαμβάνει την εξέταση αιτήσεων διεθνούς προστασίας.

Ο αιτητής καλείται σε συνέντευξη, η οποία διεξάγεται στην παρουσία μεταφραστή. Η Υπηρεσία Ασύλου δύναται με απόφασή της (α) να αναγνωρίσει τον αιτητή ως πρόσφυγα (β) να παραχωρήσει στον αιτητή το καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας (γ) να απορρίψει την αίτηση και να παραχωρήσει στον αιτητή καθεστώς προσωρινής διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και (δ) να απορρίψει την αίτηση. Τα άτομα των οποίων οι αιτήσεις απορρίπτονται επιστρέφουν στην πατρίδα τους.

Σε περίπτωση που απορριφθεί η αίτηση για διεθνή προστασία, ο αιτητής δικαιούται να προσφύγει και σε δευτεροβάθμιο όργανο, στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφύγων, και στο Ανώτατο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 146 του Συντάγματος.

Έως ότου συμπληρωθεί αυτή η διαδικασία, ο αιτητής δεν επαναπροωθείται, ούτε απελαύνεται, όπως ρητά ορίζει η Σύμβαση της Γενεύης, την οποία η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε το 1963.

Ο αιτητής ασύλου δεν είναι παράνομος!

Η ουσία της αποτελεσματικής εξέτασης ασύλου, είναι το γεγονός ότι ο αιτητής δεν είναι παράνομος. Ωστόσο ληφθεί τελική απόφαση, ο αιτητής έχει το δικαίωμα να:

- διαμένει νόμιμα και να κυκλοφορεί ελεύθερα στις ελεγχόμενες από την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας περιοχές
- αναζητά εργασία στους τομείς που καθορίζονται από το Υπουργείο Εργασίας μετά την πάροδο 6 μηνών από την υποβολή του αιτήματος

- αιτηθεί παροχής υλικών συνθηκών υποδοχής (στέγη, τροφή, ρουχισμό), μέσω της Υπηρεσίας Κοινωνικής Ευημερίας στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων
- λαμβάνει δωρεάν ιατροφαρμακευτική φροντίδα
- φοιτά σε σχολεία (ασυνόδευτοι ανήλικοι ή ανήλικα τέκνα αιτητών)

Σε περίπτωση που ο αιτητής δηλώσει πως δεν έχει τόπο διαμονής, παρέχεται δωρεάν διαμονή στα Κέντρα Υποδοχής και Φιλοξενίας.

Επιδοματική πολιτική για τους αιτητές ασύλου

Η Κυπριακή Δημοκρατία παραχωρεί τους αιτητές ασύλου τις υλικές συνθήκες υποδοχής για κάλυψη των πιο βασικών αναγκών τους επειδή δεν έχουν πόρους εισοδήματος. Τους πρώτους έξι μήνες μετά την υποβολή του αιτήματός τους, οι αιτητές είτε διαμένουν στο Κέντρο Υποδοχής στην Κοφίνου, είτε τους παραχωρούνται οι υλικές συνθήκες υποδοχής από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, επειδή κατά την περίοδο αυτή δεν τους επιτρέπεται να εργαστούν. Μετά το πέρας των 6 μηνών, μπορούν να εργαστούν σε τομείς της οικονομίας που καθορίζονται από την πολιτεία, όπως σε γεωργικές και κτηνοτροφικές μονάδες.

Το καλοκαίρι του 2013 η Βουλή των Αντιπροσώπων τροποποίησε τη νομοθεσία, αλλάζοντας τον τρόπο παροχής υλικών συνθηκών υποδοχής στους αιτητές. Συγκεκριμένα, η κάλυψη των βασικών αναγκών των αιτητών σε τροφή και ρουχισμό παραχωρείται σε είδος, με τη μορφή κουπονιών και όχι με τη μορφή επιδομάτων. Επίσης το επίδομα ενοικίου καταβάλλεται πλέον απευθείας στον ιδιοκτήτη για να αποφευχθούν προβλήματα παράλειψης της καταβολής ενοικίου.

Στόχος των τροποποιήσεων είναι ο εξορθολογισμός των κρατικών δαπανών που αφορούν στην κάλυψη των βασικών αναγκών και η καταπολέμηση των καταχρήσεων, τηρώντας παράλληλα τις υποχρεώσεις της Κύπρου που προκύπτουν από το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

β. Πρόσφυγας

Πρόσφυγας είναι ο άνθρωπος που αναγκάζεται να εγκαταλείψει την πατρίδα του γιατί κινδυνεύει η ζωή του. Είναι ένας από τους πιο ευάλωτους πολίτες του κόσμου γιατί στερείται τα βασικά δικαιώματα και τις ελευθερίες του και δεν μπορεί να απολαύσει αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης στη χώρα καταγωγής του. Ο πρόσφυγας επίσημα ορίζεται ως ένας άνθρωπος που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής ή συνήθους διαμονής του και έχει βάσιμο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων.

Οι αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας παραχωρούν διεθνή προστασία μέσα από μια διαδικασία επαλήθευσης και διασταύρωσης των στοιχείων που υποβάλλει ο αιτητής στην Υπηρεσία Ασύλου σε σχέση με τους λόγους για τους οποίους εξαναγκάστηκε να φύγει από την πατρίδα του.

Ο αναγνωρισμένος πρόσφυγας απολαμβάνει τα ίδια δικαιώματα με τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως για παράδειγμα:

- Διαμένει και διακινείται ελεύθερα στις ελεγχόμενες από την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας περιοχές
- Εργάζεται σε οποιονδήποτε τομέα απασχόλησης και λαμβάνει ορισμένα κοινωνικά ωφελήματα στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων
- Έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση και στα κρατικά νοσηλευτήρια
- Έχει δικαίωμα να αποκτήσει ακίνητη περιουσία
- Έχει δικαίωμα να λάβει ταξιδιωτικό έγγραφο πρόσφυγα

Ωστόσο, ο αναγνωρισμένος πρόσφυγας δεν αποκτά πολιτικά δικαιώματα, δεν έχει δηλαδή το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.

γ. Συμπληρωματική προστασία

Η Υπηρεσία Ασύλου παραχωρεί και ένα δεύτερο καθεστώς διεθνούς προστασίας, τη συμπληρωματική (ή επικουρική) προστασία. Αφορά περιπτώσεις που ένας άνθρωπος δεν διώκεται προσωπικά αλλά αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα του λόγω στρατιωτικής σύρραξης, γενικευμένης βίας ή και εκτεταμένων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το καθεστώς συμπληρωματικής/επικουρικής προστασίας τερματίζεται όταν οι περιστάσεις που οδήγησαν στην αναγνώριση του καθεστώτος αυτού έχουν εκλείψει ή έχουν μετατραπεί σε βαθμό που δεν δικαιολογεί πλέον την παροχή προστασίας.

Στην Κύπρο χαρακτηριστικές περιπτώσεις δικαιούχων συμπληρωματικής προστασίας είναι οι Παλαιστίνιοι του Ιράκ και οι Σύριοι. Μετά την πάροδο ενός έτους διαμονής στην Κύπρο με καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας, τα άτομα αυτά αποκτούν τα ίδια δικαιώματα με τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες.

δ. Ανθρωπιστικό καθεστώς

Το καθεστώς αυτό αφορά τη χορήγηση, σε προσωρινή βάση, δικαιωμάτων παραμονής και προστασίας ανάλογα με αυτά των προσφύγων σε άτομα που δεν καλύπτονται, με τη στενή έννοια του όρου, από τη Σύμβαση της Γενεύης, αλλά η πραγματική τους κατάσταση τους εντάσσει στην κατηγορία των προσφύγων, όπως είναι τα θύματα βασανιστηρίων.

ε. Ασυνόδευτοι ανήλικοι

Πρόκειται για αγόρια και κορίτσια κάτω των 18 ετών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής ή συνήθους διαμονής τους και έχουν χωριστεί από τους γονείς τους. Για τη φροντίδα τους δεν είναι υπεύθυνος κάποιος ενήλικος είτε νομικά είτε εθιμοτυπικά. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ενδέχεται να είναι πρόσφυγες, αιτητές ασύλου ή μετανάστες. Είναι μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα. Τα δικαιώματά τους κατοχυρώνονται από τη Σύμβαση του ΟΗΕ του 1989 για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι προστατεύονται επίσης από τη Σύμβαση της Γενεύης.

στ. Μετανάστης και Πρόσφυγας: ποιες είναι οι διαφορές

Μετανάστης είναι το άτομο που επιλέγει με τη θέλησή του να εγκαταλείψει τον τόπο του και εγκαθίσταται είτε σε ένα άλλο τόπο μέσα στη χώρα του (εσωτερικός μετανάστης), είτε σε μια ξένη χώρα (εξωτερικός μετανάστης), προκειμένου να βρει καλύτερη εργασία ή καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

Η βασική διαφορά του πρόσφυγα από τον μετανάστη είναι ότι ο πρώτος αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα διαμονής ή καταγωγής του λόγω του φόβου δίωξης του που προκύπτει λόγω πολέμου, συγκρούσεων, καταπίεσης ή καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενώ ο δεύτερος επιλέγει να εγκαταλείψει τη χώρα διαμονής ή καταγωγής του για οικονομικούς λόγους προς την εξεύρεση εργασίας ή καλύτερων συνθηκών διαβίωσης εξακολουθώντας να απολαμβάνει την προστασία της χώρας του.

Η προσφυγική ιδιότητα και κατάσταση δεν είναι μόνιμη. Μερικοί από τους συνηθέστερους λόγους τερματισμού της είναι όταν εκλείψουν οι λόγοι φόβου δίωξης του ατόμου αυτού, όταν το άτομο αυτό αποκτήσει νέα υπηκοότητα ή όταν εγκατασταθεί οικειοθελώς στη χώρα υπηκοότητάς του. Συνήθως όμως ο εθελοντικός επαναπατρισμός δεν είναι εφικτός εφόσον η επιστροφή στην πατρίδα τους εγκυμονεί κίνδυνο για την ίδια τη ζωή τους και οι πρόσφυγες καλούνται να κάνουν ένα νέο ξεκίνημα στη χώρα υποδοχής τους.

Ορισμένες φορές άτομα που δεν είναι πρόσφυγες επικαλούνται το άσυλο, με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται η σχετική με την παραχώρηση ασύλου διαδικασία. Η διαφορά του πρόσφυγα με τον μη νόμιμο μετανάστη είναι ότι ενώ ο πρόσφυγας μπορεί να βρέθηκε στα σύνορα χωρίς τα απαραίτητα χαρτιά που πιστοποιούν την ταυτότητά του, δεν επιδιώκει την παράνομη είσοδο στη χώρα από αφύλακτες διαβάσεις αλλά τη νόμιμη είσοδο και την εξασφάλιση του ασύλου. Αντίθετα επιδίωξη του μη νόμιμου μετανάστη είναι να εισέλθει στη χώρα με τρόπο μη νόμιμο ανεξάρτητα από τους λόγους που τον οδηγούν σε μια τέτοια πράξη.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια αυξανόμενη σύγχυση στην κοινή γνώμη σχετικά με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, που εν μέρει οφείλεται στο ότι και οι δύο κατηγορίες χρησιμοποιούν πλέον τις ίδιες οδούς και τα ίδια μέσα για να μετακινηθούν από τη μια χώρα στην άλλη. Όλο και πιο συχνά μάλιστα, αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο στις χώρες όπου καταλήγουν, δηλαδή με επιφυλακτικότητα και δυσπιστία που πολλές φορές φτάνει ακόμα και στην απόρριψη.

ζ. Πολίτες κράτους μέλους της ΕΕ

Από την 1η Μαΐου 2004 και την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όλοι οι πολίτες κρατών μελών της ΕΕ έχουν το δικαίωμα ελεύθερης διακίνησης και διαμονής στην Κύπρο.

Έχουν επίσης το δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης στην αγορά εργασίας και ίσης μεταχείρισης με τους πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σε αντίθεση με τους μετανάστες και αιτητές ασύλου, οι πολίτες κρατών μελών της ΕΕ δικαιούνται να ασκήσουν οποιοδήποτε επάγγελμα με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν για τους Κύπριους πολίτες.

Τα αντίστοιχα δικαιώματα απολαμβάνουν και Κύπριοι πολίτες σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ.

2. Η Κύπρος με αριθμούς

Πρόσφυγες και αιττητές ασύλου

Η Κύπρος την τελευταία δεκαετία λόγω της ένταξής της στην ΕΕ άρχισε να δέχεται μαζικά αιτήσεις ασύλου. Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 2013, οι αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας εξέτασαν περισσότερες από 47 χιλιάδες αιτήσεις ασύλου. Το καθεστώς του αναγνωρισμένου πρόσφυγα παραχωρήθηκε σε 446 άτομα και το καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας σε άλλα 1.720. Υπάρχουν επίσης 454 αναγνωρισμένοι πρόσφυγες από την Υπάτη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες που είχε την αρμοδιότητα να εξετάζει αιτήσεις που υποβλήθηκαν πριν από το 2002.

Αρκετά άτομα που εξασφάλισαν καθεστώς διεθνούς προστασίας, αναχωρούν από την Κύπρο για άλλες χώρες. Βασικές αιτίες είναι η οικονομική κρίση και η έλλειψη δυνατοτήτων απασχόλησης. Σήμερα, υπολογίζεται ότι εξακολουθούν να παραμένουν στην Κύπρο περίπου 1.000 δικαιούχοι διεθνούς προστασίας. Η πλειοψηφία είναι Παλαιστίνιοι από το Ιράκ, Σύροι, Αιγύπτιοι, Ιρανοί, Παλαιστίνιοι από τα κατεχόμενα εδάφη και Κούρδοι.

Για αρκετά χρόνια η Υπηρεσία Ασύλου είχε ενώπιόν της ένα διαρκώς αυξανόμενο αριθμό αιτήσεων ασύλου. Τα τελευταία δύο χρόνια οι νέες αιτήσεις έχουν μειωθεί αισθητά, περιορίστηκαν στις 1.394 για 1.620 άτομα το 2012 και στις 676 για 847 άτομα για το 2013. Η Υπηρεσία Ασύλου έχει στελεχωθεί ικανοποιητικά και είναι σε θέση να αξιολογεί σε εύλογο χρόνο όσες νέες αιτήσεις υποβάλλονται.

Μετανάστες

Η Κύπρος βιώνει ολοένα και περισσότερο την εμπειρία της μετανάστευσης. Οι αριθμοί επιβεβαιώνουν το φαινόμενο αυτό αφού οι υπήκοοι Τρίτων Χωρών με βάση την τελευταία απογραφή (2011) ανέρχονται στους 64.113, 8% περίπου του συνολικού πληθυσμού της Κύπρου. Παρ' όλ' αυτά, με την οικονομική κρίση, πολλοί από τους μετανάστες φαίνεται να εγκαταλείπουν την Κύπρο προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Υπήκοοι κρατών μελών

Η ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ το 2004, σηματοδότησε και το άνοιγμα των συνόρων της προς τους πολίτες των κρατών μελών της Ένωσης με την ελεύθερη διακίνησή τους από και προς την Κύπρο. Αποτέλεσμα ήταν η εισροή μεγάλου αριθμού, για τα κυπριακά δεδομένα, υπηκόων κρατών μελών στο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας, αριθμός ο οποίος με βάση την τελευταία απογραφή (2011) αγγίζει τα 106.300 άτομα, 12,6% του συνολικού πληθυσμού.

Κεφάλαιο 5: Κοινωνική ένταξη και πολυπολιτισμική κοινωνία

1. Η σημασία της κοινωνικής ένταξης

Η διαδικασία που ακολουθεί την αναγνώριση των προσφύγων και την παραμονή τους στη χώρα υποδοχής είναι το πιο σημαντικό στάδιο στην προσπάθειά τους να ξαναδημιουργηθούν και να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους. Πρόκειται για την ένταξή τους στην κοινωνία και την αποδοχή τους από το κοινωνικό σύνολο.

Οι πρόσφυγες έχουν το δικαίωμα να ζήσουν και να διακινούνται ελεύθερα στην Κύπρο, να εργαστούν και να φοιτήσουν σε σχολεία και πανεπιστήμια. Όμως τα δικαιώματα δεν έχουν αξία αν μένουν στα χαρτιά. Η ουσία είναι να διασφαλιστεί η ομαλή ένταξη των προσφύγων στην κοινωνία, αφενός για να μην νιώθουν ότι είναι βάρος στην κοινωνία και να τίθενται στο περιθώριο και αφετέρου για να αποκτήσουν τα δικαιώματά τους συμμετέχοντας ενεργά στην κοινωνία και συμβάλλοντας στη δική τους και τη συλλογική πρόοδο.

Η ένταξη είναι μια ιδιαίτερα σημαντική διαδικασία. Βασίζεται στο σκεπτικό ότι οι πρόσφυγες δεν είναι δεύτερης κατηγορίας άνθρωποι. Έχουν το δικαίωμα να ζουν μια αξιοπρεπή ζωή για όσο χρονικό διάστημα ζουν στην Κύπρο για να μπορέσουν να χτίσουν από την αρχή τη νέα τους ζωή.

Η κοινωνική ένταξη είναι μια αμφίδρομη διαδικασία που προϋποθέτει τη βούληση και την προσπάθεια τόσο των προσφύγων όσο και της κοινωνίας που τους υποδέχεται. Συνεπάγεται την ανταλλαγή πολιτισμών και κουλτούρας ανθρώπων με διαφορετικές καταβολές, οι οποίοι προσαρμόζονται και αλλάζουν μαθαίνοντας να συνυπάρχουν αρμονικά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι χάνουν την πολιτιστική τους ταυτότητα. Από την πλευρά των προσφύγων προϋποθέτει τη συμμόρφωση προς τους νόμους και τους κανονισμούς της χώρας, τις αξίες και τον πολιτισμό της κοινωνίας αλλά και τη θέληση να γνωρίσουν τη χώρα και τους ανθρώπους της. Από την πλευρά της χώρας υποδοχής προϋποθέτει κυρίως μια κοινωνία ανοιχτή, προοδευτική, πρόθυμη να κατανοήσει και να ανταποκριθεί στις ειδικότερες ανάγκες των προσφύγων και να τους προσφέρει μια δεύτερη ευκαιρία στη ζωή.

Στην Κύπρο ζουν σήμερα γύρω στους 1.000 αναγνωρισμένους πρόσφυγες, οι οποίοι προσπαθούν να χτίσουν ξανά τη ζωή τους με αξιοπρέπεια. Κύριο μέλημα της κοινωνίας θα πρέπει να είναι η

ελαχιστοποίηση του φαινομένου της απομόνωσης και του διαχωρισμού. Η εφαρμογή μέτρων που υποβοηθούν την ένταξη των προσφύγων στην κυπριακή κοινωνία, όπως για παράδειγμα η ανάπτυξη των γλωσσικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων τους, αποφέρει οφέλη όχι μόνο για τους πρόσφυγες αλλά και για την κοινωνία στο σύνολό της. Οι πρόσφυγες αφενός γίνονται αυτάρχεις και δεν εξαρτώνται από επιδόματα ή άλλα βοηθήματα από την κυπριακή Κυβέρνηση και αφετέρου η κυπριακή κοινωνία ενισχύεται τόσο οικονομικά όσο και πολιτισμικά. Οι πρόσφυγες εμπλουτίζουν την κοινωνία με τις γλωσσικές ή άλλες δεξιότητές τους, νέες τεχνογνωσίες, νέες ιδέες και πολιτισμικά στοιχεία. Παράλληλα ενισχύουν το ανθρώπινο δυναμικό και τον ευρύτερο εργασιακό τομέα.

2. Κοινωνική ένταξη και εργασία

Η διαδικασία ένταξης των προσφύγων στην κυπριακή κοινωνία, και γενικά στις κοινωνίες των κρατών υποδοχής τους, είναι σύνθετη και πολυδιάστατη. Καίριας σημασίας για την ομαλή ένταξη του πρόσφυγα στη χώρα ασύλου είναι η εξεύρεση εργασίας. Το κράτος προσφέροντας ίσες ευκαιρίες απασχόλησης στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας θεμελιώνει την προσπάθεια αυτή, και μπορεί να αποκομίσει οφέλη αφού πλέον ο πρόσφυγας παύει να είναι λήπτης οποιουδήποτε κρατικού βοηθήματος αλλά αυτόματα μετατρέπεται σε φορολογούμενο πολίτη.

Καθώς ο χρόνος διαμονής του πρόσφυγα στο κράτος φιλοξενίας είναι ακαθόριστος, θα πρέπει να διασφαλιστούν οι αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσής του. Το ευεργέτημα της εξεύρεσης εργασίας είναι εξαιρετικά σημαντικό. Δεν εξασφαλίζει μόνο τα απαραίτητα προς το ζην αλλά βοηθά τον κάτοικο να κοινωνικοποιηθεί, να συναναστρέφεται με τους άλλους πολίτες με ισότιμους όρους και να κερδίζει την ανεξαρτησία και την κοινωνική αναγνώριση.

Στον τομέα της εργασίας, σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι πρόσφυγες έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους Κύπριους πολίτες και μπορούν να εργαστούν σε οποιονδήποτε τομέα απασχόλησης. Παρ' όλα αυτά, οι πρόσφυγες κατά πλειοψηφία εργάζονται ως ανειδίκεντοι εργάτες. Πολλοί πρόσφυγες είναι κάτοχοι πτυχίων/διπλωμάτων και στις χώρες τους εργάζονταν σε θέσεις που είχαν σχέση με το αντικείμενο των σπουδών τους. Στην Κύπρο ωστόσο αυτό δεν είναι πάντα εφικτό αφού είτε

δεν αναγνωρίζονται τα διπλώματα από τις χώρες προέλευσης των προσφύγων, είτε αντιμετωπίζουν γλωσσικές δυσκολίες, είτε δεν επιλέγονται από τους εργοδότες.

Το κράτος οφείλει να πρωτοστατεί στη διαδικασία κοινωνικής ένταξης των προσφύγων μέσω της απασχόλησης, ενημερώνοντας τους εργοδότες για το δικαίωμά τους στην εργασία, προσφέροντας σεμινάρια επαγγελματικών δεξιοτήτων/κατάρτισης, και με την άρση οποιωνδήποτε εμποδίων πιθανόν να προκύπτουν με διακρίσεις, π.χ ιθαγένεια, φύλο κτλ.

3. Κοινωνική ένταξη και σχολείο - Πολυπολιτισμική τάξη

Το σχολείο είναι ένα εξαιρετικό εργαλείο στα χέρια της πολιτείας, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιήσει για την ομαλή ένταξη των προσφύγων στην κοινωνία μας. Ως χώρος εκπαίδευσης έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει αντιλήψεις και να παρέχει στα παιδιά τα κατάλληλα εφόδια που θα τα βοηθήσουν να μάθουν να σέβονται τη διαφορετικότητα του κάθε ανθρώπου ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος ή γλωσσικών και θρησκευτικών ιδιαιτεροτήτων.

Πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς σήμερα είναι η καταπολέμηση του φαινομένου του φόβου του «διαφορετικού» που συναντούμε καθημερινά, καταπολέμηση που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας μας. Η νέα κυπριακή πραγματικότητα οδήγησε το σχολείο να ξεφύγει από παλαιότερες πρακτικές εκπαίδευσης και να υιοθετήσει το μοντέλο της «διαπολιτισμικής» εκπαίδευσης. Το νέο μοντέλο σχολείου θα πρέπει να είναι ικανό να κατανοεί τον πολιτισμό και τις αξίες του κάθε μαθητή αλλά και να του επιτρέπει να μεταδίδει τις δικές του, καθώς και να προσφέρει υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης σε όλους.

4. Διαπολιτισμική εκπαίδευση

Το πολυπολιτισμικό σχολείο θέτει ως βασικούς στόχους την ισότητα στη διαφορετικότητα, την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση συνδέεται με την κατάργηση των διακρίσεων, την αλληλοκατανόηση, την ισότητα, την αποδοχή και την αλληλεγγύη και απευθύνεται τόσο σε αλλοδαπούς όσο και σε ντόπιους μαθητές.

Η πολυπολιτισμική κοινωνία και το αντίστοιχο σχολείο δεν είναι σύγχρονα φαινόμενα. Τα μοντέλα εκπαίδευσης που εφαρμόζονταν ποικίλλουν, αρχίζοντας από το μοντέλο της αφομοίωσης σύμφωνα με το οποίο οι ομάδες μεταναστών αφομοιώνονται πολιτισμικά από το κράτος που τους υποδέχεται και καθρεφτίζεται σε ένα μονογλωσσικό, μονοπολιτισμικό σχολείο. Στη συνέχεια εφαρμόστηκε το εκπαιδευτικό μοντέλο της ενσωμάτωσης που στοχεύει σε μια πολιτισμικά αρμονική κοινωνία χωρίς όμως να συνεπάγεται οποιαδήποτε προσαρμογή της κοινωνίας υποδοχής. Το εκπαιδευτικό μοντέλο που ακολούθησε είναι το πολυπολιτισμικό που ενθαρρύνει τη διατήρηση των διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων και τονίζει την ενότητα μέσα από τη διαφορετικότητα.

Το σύγχρονο εκπαιδευτικό μοντέλο είναι το διαπολιτισμικό που αποτελεί την πιο σύγχρονη εκδοχή της διαχείρισης των εθνοπολιτισμικών διαφορών. Εφαρμόζεται σήμερα σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο και δίνει απαντήσεις στα ζητήματα της αρμονικής συνύπαρξης σε μια κοινωνία και ένα σχολείο που διακρίνονται από πολυπολιτισμικότητα. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση βασίζεται στις αρχές της εκπαίδευσης για κατανόηση, αλληλεγγύη, διαπολιτισμικό σεβασμό και εξάλειψη των εθνικών προκαταλήψεων και στερεοτύπων. Βάσει της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, καλλιεργείται συλλογική συνείδηση που υπερβαίνει τα όρια των φυλών και παραμερίζει την ανισότητα και την αδικία, εκφράζει άνοιγμα στους άλλους πολιτισμούς και ταυτόχρονα πρόσκληση στους άλλους να συμμετέχουν στον δικό μας πολιτισμό, προάγει τον διάλογο, την ανεκτικότητα και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα. Με αυτή την έννοια, η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν αποτελεί ιδιαίτερη εκπαίδευση αλλά διάταξη της γενικής παιδείας που πρέπει να περιλαμβάνεται στη διδασκαλία κάθε μαθήματος ώστε οι μαθητές να αναπτύξουν διαπολιτισμικές δεξιότητες.

Τα συμπεράσματα της εκστρατείας

Η επαφή με το σχολείο, τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, οι συζητήσεις που αναπτύχθηκαν στις αίθουσες των πανεπιστημίων και η ευκαιρία να συναντηθούμε με τη νέα γενιά στο πλαίσιο συνεδρίων, ημερίδων και σεμιναρίων, έδωσαν στην ομάδα της εκστρατείας πλούσιες εμπειρίες.

Ορισμένα καινοτόμα στοιχεία της εκστρατείας χρησιμοποιήθηκαν στη διάρκεια των εκδηλώσεων αυτών και βοηθούν πολύ στην κατανόηση του ασύλου και των αναγνωρισμένων προσφύγων στην Κύπρο.

Το εγχειρίδιο έχει στόχο να προσφέρει το υλικό που έχει διαμορφωθεί ως βοήθημα στο έργο που επιτελούν οι εκπαιδευτικοί. Είναι η δική μας συνεισφορά ως ανταπόδοση στην υποστήριξη που έδωσε το Υπουργείο Παιδείας και οι ίδιοι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί, ένας κρίσιμος παράγοντας επιτυχίας του προγράμματος.

Από το σύνολο του υλικού που έχει δημιουργηθεί ξεχωρίζουν και μπορούν να αξιοποιηθούν τα ακόλουθα εργαλεία:

Οπτικοακουστικό υλικό

Σε διάφορες φάσεις της εκστρατείας η ομάδα του έργου έχει ετοιμάσει σειρά από τηλεοπτικές παραγωγές με χαρακτήρα ντοκιμαντέρ μικρής διάρκειας. Περιλαμβάνουν αυθεντικές ιστορίες αναγνωρισμένων προσφύγων, τα βιώματά τους, τη συναναστροφή τους με Κυπρίους, τις προσδοκίες τους για το μέλλον.

Βρίσκονται στο κανάλι Youtube AsylumAware.

Ενημερωτικό υλικό

Το πλούσιο ενημερωτικό υλικό της εκστρατείας βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα του έργου στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.asylumaware.eu

Περιλαμβάνει επίσης αφίσες, έντυπα, φυλλάδια κ.ά.

Πρωτοβουλίες

Η εκστρατεία καθιέρωσε τον θεσμό «Νέοι πρεσβευτές για το άσυλο» επιβραβεύοντας το έργο που επιτελούν νέοι στην προσπάθειά τους να προωθήσουν την έννοια της διαφορετικότητας, τον σεβασμό και τα δικαιώματα των αναγνωρισμένων προσφύγων στην Κύπρο.

Στιγμιότυπα από το Παγκύπριο Συνέδριο Νεολαίας για το Άσυλο, 1/2/2014.

Στιγμιότυπα από τη Μαθητική Ημερίδα «Νέοι Πρεσβευτές για το Άσυλο», 26/03/2014.

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Να διαβάσετε τη συνέντευξη που ακολουθεί και να καταγράψετε τις ανησυχίες, τους προβληματισμούς και τα αιτήματα της Ράντα και του Άχμετ. Ακολουθήστε να συζητήσετε με τους συμμαθητές/τριές σας επί αυτών.

Οι πολιτικοί πρόσφυγες αναζητούν ταυτότητα και διαβατήριο ζωής

Σας θέλουμε νέα πατρίδα

Στη νοτιοανατολική άκρη της Ευρώπης, η Κύπρος συνορεύει με την πιο ασταθή περιοχή του κόσμου: τη Μέση Ανατολή. Ανάμεσα στους περισσότερους δοκιμασμένους λαούς είναι οι Παλαιστίνιοι. Οι παππούδες και οι πατεράδες τους προσφυγοποιήθηκαν για πρώτη φορά το 1948, στα πρώτα στάδια της σύγκρουσης ανάμεσα στους Άραβες και τους Ισραηλινούς. Περιπλανήθηκαν για αρκετά χρόνια προτού εγκατασταθούν στο Ιράκ. Και πάλι, όμως, μέσω στη λαιλαπα των εσωτερικών συγκρούσεων, βρέθηκαν υπό διωγμό. Και έτσι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν και το Ιράκ, αλλά και τη Συρία στη συνέχεια, όπου βρήκαν προσωρινό καταφύγιο. Η Κύπρος αποτέλεσε το επόμενο λιμάνι για αρκετούς Παλαιστίνιους, ανάμεσα στους οποίους και για την οικογένεια της 22χρονης σήμερα Ράντας και του 23χρονου Άχμετ.

Της
Σόφης
Ορφανίδου

Οι δύο αυτοί νέοι ζουν στην Κύπρο από το 2007 και τίποτα πια δεν παραπέμπει στην καταγωγή τους. Μιλάνε άφωνα ελληνικά, αρίστευσαν και οι δύο στο λύκειο, κέρδισαν θέσεις σε πανεπιστήμια, έκαναν φίλους και οι ζωές τους ξαναμπήκαν σε μια ευθεία γραμμή. Σήμερα ο Άχμετ σπουδάζει γιατρός και αυτό που επιθυμεί είναι να παραμείνει στην Κύπρο και να ασκήσει εδώ το επάγγελμα. Η Ράντα σπουδάζει δημόσιες σχέσεις και είναι και δική της επιθυμία να παραμείνει εδώ. Λέει, όμως, ένα σημαντικό πράγμα: Τα "χαρτιά". Χωρίς αυτά, οι ζωές τους θα είναι πάντα "λαθραίες". Όπου και να πάνε, θα βρίσκονται πάντα υπό διωγμό. Τι θέλουν από εμάς; Μια πατρίδα και ένα διαβατήριο ζωής. Για να αισθανθούν άνθρωποι με ταυτότητα και όχι δύο ακόμα αριθμοί στη λίστα των "παρανόμων".

***

Παγκόσμια ημέρα προσφύγων η 20ή Ιουνίου και οι Κύπριοι γνωρίζουν τι σημαίνει προσφυγιά. Γι' αυτό ίσως ο Άχμετ και η Ράντα να μην αντιμετώπισαν προβλήματα ρατσισμού με την πραγματική έννοια του όρου και μακάρι κανένας Κύπριος να μην διακατέχεται από τέτοιο συναισθήμα. Όμως η αποδοχή δεν ήταν εύκολη. Η Ράντα, με το που ήρθε με την οικογένειά της στην Κύπρο και την έβαλαν σε σχολείο, το εγκατέλειψε γιατί κανένα από τα παιδιά δεν της μιλούσε. Ούτε εκείνα γνώριζαν αγγλικά, ούτε η ίδια ελληνικά. Τιμώντας την καταγωγή της, θέλησε να παραμείνει με τη μαντίλα και αυτό ξένιζε τους συμμαθητές της ακόμα περισσότερο.

Οι διαδρομές για τη Ράντα και τον Άχμετ ήταν περίπου οι ίδιες. Πάντα σκληροτράχηλες και διασπαρτες με αγκάθια. Χωρίς ταυτότητα, χωρίς διαβατήριο και στο Ιράκ, αναγκάστηκαν να ξεπουλήσουν ό,τι είχαν και δεν είχαν και να μετακινηθούν στη Συρία όταν άρχισαν να δέχονται απειλές να εγκαταλείψουν τη χώρα. Ο πατέρας του Άχμετ εργαζόταν σε έργα ανοικοδόμησης του ΟΗΕ και για τον λόγο αυτό, τον θεωρούσαν φιλικό προσκείμενο προς τους Αμερικανούς. Ένα πρωί, κάτω από την πόρτα του σπιτιού του, βρήκε μια απειλητική επιστολή: "Η φεύγεις απόψε, ή σου ανατινάζουμε το σπίτι". Στην αρχή την αγνόησε, δεν ήθελε να πιστέψει ότι για μία ακόμα φορά έπρεπε να κλείσει το μέλλον της οικογένειάς του σε μία βαλίτσα και να αναζητήσει άλλη πατρίδα.

Ο πατέρας της Ράντας έφυγε γιατί δεν έβρισκε δουλειά. Έτσι φοβάται και η ίδια ότι ίσως χρειαστεί να πάρει και πάλι το δρόμο για το άγνωστο

Τα μάτια του Άχμετ, από τα 13 του χρόνια, είδαν πολλά. Δεν θέλει να ξαναζήσει παρόμοιους εφιάλτες.

Ήρθε, όμως, και δεύτερη, πιο απειλητική αυτήν τη φορά επιστολή. Και πλέον, εκτός της φυγής, δεν είχε άλλη επιλογή. Το ίδιο βράδυ, η οικογένεια επιβιβάστηκε στο αυτοκίνητο και μετά από ένα μακρύ ταξίδι βρέθηκε στη Συρία. Όμως και πάλι έλειπον τα "χαρτιά", όμως και πάλι ήταν "λαθραίοι". Χωρίς πλέον εργασία ο πατέρας και για μία ακόμα φορά χωρίς ταυτότητα, έπρεπε να αναζητήσει μια άλλη λύση, ένα άλλο καταφύγιο. Η Κύπρος ήταν κοντά. Και έτσι η οικογένεια βρέθηκε εδώ, φθάνοντας πρώτα στα κατεχόμενα μέσω Τουρκίας και ακολουθώντας στις ελεύθερες περιοχές, όπου υπέβαλε αίτηση για άσυλο.

Πριν τη φυγή από το Ιράκ, ο Άχμετ ήταν 13 ετών. Και έχουν δει τα μάτια του πολλά. Ανθρώπους νεκρούς από εκρήξεις βομβών, εκτελέσεις στον δρόμο, ξυλοδαρμούς, απαγωγές. Η μετάβασή του στο σχολείο έμοιαζε με ένα από τα πιο δύσκολα εγχειρήματα αφού αν τον στοματούσαν και του ζητούσαν ταυτότητα, δεν γνώριζε τι θα μπορούσε να συμβεί το επόμενο λεπτό. Στην Κύπρο, μόλις ήρθε, αισθάνθηκε παράξενα. Φοβόταν. Δεν γνώριζε τη γλώσσα, δεν είχε φίλους. Σιγά-σιγά, όμως, τα πράγματα άλλαξαν. Φοίτησε στο Παγκύπριο Λύκειο Λάρνακας, στην αρχή ως ακροατής και στη συνέχεια ως κανονικός μαθητής. Και οι σχέσεις του με τους συμμαθητές του ήταν καλές, βρήκε συμπάθεια, δεν αντιμετώπιζε προβλήματα ρατσισμού. Σήμερα σπουδάζει γιατρός στο Ιατρικό Πανεπιστήμιο της Σόφιας στην Κύπρο. "Αγαπώ την Κύπρο και θέλω να μείνω εδώ", μου λέει. Τα "χαρτιά" όμως;

***

Και η οικογένεια της Ράντας αναγκάστηκε να φύγει νύχτα από το Ιράκ. Ο πατέρας δούλευε σε ξένη εταιρεία, ήταν και εκεί "λαθραίος" και μια γειτόνισσα τον προειδοποίησε να εγκαταλείψει τη χώρα επειδή θα τον σκότωναν. Με μία βαλίτσα στο αυτοκίνητο, η οικογένεια κίνησε για τη Συρία και ακολουθώντας μέσω κατεχομένων, βρέθηκε στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου. Στο σχολείο, τα πράγματα για τη Ράντα ήταν πολύ δύσκολα και δεν το άντεξε. Απαίτησε από τους γονείς της να τη στείλουν πίσω στο Ιράκ και ας την σκότωναν. Φυσικά αυτό δεν θα μπορούσε να γίνει και έτσι για 3 μήνες κλείστηκε στο σπίτι, αρνούμενη να επιστρέψει στο σχολείο. Όταν ήρθε στην Κύπρο και μία φίλη της Παλαιστίνια, ξαναβρήκε τη δύνομη να ενταχθεί στα επιμορφωτικά και να αρχίσει να μαθαίνει τη γλώσσα. Σήμερα σπουδάζει δημόσιες σχέσεις, παράλληλα εργάζεται και θέλει την Κύπρο για πατρίδα της. Φοβάται, όμως, μην μείνει όνειρο μια τέτοια προοπτική, αφού ο πατέρας της αναγκάστηκε ήδη να φύγει επειδή δεν έβρισκε δουλειά. Και αφού ο πατέρας έφυγε, ίσως αναγκαστεί και η υπόλοιπη οικογένεια να πράξει το ίδιο, αναζητώντας και πάλι μια άλλη πατρίδα. Αν, όμως, είχε "χαρτιά";

***

"Είμαστε άνθρωποι χωρίς πατρίδα, όπου και να πάμε θεωρούμαστε παράνομοι", μου λένε ο Άχμετ και η Ράντα. Και ως εκ τούτου διακαής πόθος τους είναι η πολιτογράφηση, για να αισθανθούν επιτέλους ότι ανήκουν κάπου, ότι είναι άνθρωποι με στοιχειώδη δικαιώματα. Οι δύο νέοι συμμετέχουν σε εκστρατείες διαφώτισης της κυπριακής κοινωνίας για θέματα δικαιούχων διεθνούς προστασίας και σίγουρα η Κύπρος θα κερδίσει παρά θα χάσει εάν ανοίξει την αγκαλιά της και τους δεχθεί ως δικούς της ανθρώπους, ως δικά της παιδιά.

Δραστηριότητα 5η

Να συλλέξετε πέντε απόψεις ή δηλώσεις από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και τον οικογενειακό σας περίγυρο για τους αιτητές ασύλου, πολιτικούς πρόσφυγες και μετανάστες. (Παραδείγματα: «Η νόμιμη μετανάστευση είναι όφελος για την Κύπρο», «Για να αποδεχθώ τους ξένους στη χώρα μου πρέπει να μάθουν τη γλώσσα μας», «Όλοι οι παράνομοι πρέπει να γυρίσουν στη χώρα τους», «Η κυπριακή κοινωνία πρέπει να στηρίζει τους πρόσφυγες γιατί το έχουν ανάγκη», «Οι αιτητές ασύλου λαμβάνουν μεγάλα επιδόματα»). Καταγράψτε τις απόψεις αυτές και βάλτε τες μέσα σε ένα κουτί.

Στη συνέχεια οι μαθητές στέκονται στη μέση της αίθουσας και ο εκπαιδευτικός διαβάει μια τυχαία δήλωση από το κουτί. Οι μαθητές που συμφωνούν με τη δήλωση κάνουν ένα βήμα μπροστά και οι μαθητές που διαφωνούν κάνουν ένα βήμα πίσω. Η κάθε πλευρά αναπτύσσει επιχειρήματα υποστηρίζοντας την άποψή της. Η ίδια διαδικασία ακολουθεί για τις υπόλοιπες δηλώσεις.

Δραστηριότητα 6η: Διάσημοι πρόσφυγες

Να επιλέξετε μία από τις ακόλουθες προσωπικότητες και να περιγράψετε την ιστορία τους. Να σημειώσετε πάνω σε γεωγραφικό χάρτη την πορεία που ακολούθησαν από τη μια χώρα στην άλλη.

Εμπλουτισμός δραστηριότητας: Να συγκρίνετε τις διαδρομές που ακολούθησαν και τους λόγους για τους οποίους αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους.

Άλμπερτ Αϊνστάιν, Γερμανός επιστήμονας - φυσικός

Μελίνα Μερκούρη, Ελληνίδα ηθοποιός και πολιτικός

Νάντια Κομανέτσι, αθλήτρια ενόργανης γυμναστικής από τη Ρουμανία

Κάρολος Μαρξ, Γερμανός φιλόσοφος

Κωνσταντίνος Καραμανλής, Έλληνας πολιτικός

Μαντλίν Ολμπράιτ, Υπουργός Εξωτερικών ΗΠΑ

Σίγκμουντ Φρόιντ, Αυστριακός γιατρός/ψυχίατρος

Βίκτωρ Ουγκώ, Γάλλος συγγραφέας

Άννα Φρανκ, Εβραία θύμα των ναζί

Αριστοτέλης Ωνάσης, εφοπλιστής

Ιζαμπέλ Αλιέντε, Χιλιανή μυθιστοριογράφος

Γουόρις Ντίρι, Σομαλή, Πρέσβειρα του ΟΗΕ (Το λουλούδι της ερήμου)

Μπομπ Μάρλεϊ, Τζαμαϊκανός τραγουδιστής και ακτιβιστής

Ελίας Κανέτι, Βούλγαρος λογοτέχνης

Άντι Γκαρσία, Κουβανοαμερικανός ηθοποιός

Βλαντιμίρ Ναμπόκοφ, Αμερικανός συγγραφέας ρωσικής καταγωγής

Ας γνωρίζουμε πριν λιθοβολήσουμε

Κάθε μετανάστης κουβαλά πίσω του μια ιστορία. Κανείς δεν ξεσπώνεται, κανείς δεν εγκαταλείπει τον τόπο όπου γεννιέται εάν εκεί Ζει καλά. Και ειδικά ως Κύπριοι που βιώσαμε πόλεμο, ο οποίος ανάγκασε χιλιάδες συμπατριώτες μας να διασκορπιστούν παντού, το γνωρίζουμε αυτό καλύτερα απ' όλους. Πριν, λοιπόν, λιθοβολήσουμε τον μεταναστή, πρέπει να γνωρίζουμε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε και επικύρωσε τόσο τη Συνθήκη της Γενεύης του 1951 όσο και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967 για το καθεστώς των προσφύγων. Θεωρητέον επίσης

εθνικός νόμος για την παροχή ασύλου, ενώ ως πλήρες μέλος της ΕΕ ενσωματώσε στο εσωτερικό της δικαιο το σύνολο του κοινοτικού κεκτημένου που αφορά τα θέματα ασύλου. Έτσι πρέπει να γνωρίζουμε τι σημαίνει πολιτικός πρόσφυγας και αιτητής ασύλου και τι οφείλει να κάνει η Δημοκρατία αφού υπογράψει τους σχετικούς κανονισμούς. ● Ποιος είναι πολιτικός πρόσφυγας; ο ΟΗΕ καθόρισε ότι πρόσφυγας είναι ο άνθρωπος που εγκαταλείπει τη χώρα καταγωγής του, έχοντας βάσιμο φόβο δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοι-

νωνική ομάδα, ή λόγω πολιτικών πεποιθήσεων. Από τη στιγμή που αιτείται άσυλο στην Κύπρο, η κυβέρνηση έχει υποχρέωση να εξετάσει την αίτησή του με βάση καθιερωμένες διαδικασίες από τον ΟΗΕ και την ΕΕ. ● Ποιος δικαιούται άσυλο: Αίτηση ασύλου έχει να δικαιώμα να υποβάλει οποιοσδήποτε άνθρωπος εισέλθει στο έδαφος της Δημοκρατίας και ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί ή δεν θέλει να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του εξαιτίας βάσιμου φόβου δίωξης. Με την υποβολή και μέχρι την εξέταση του αιτήματός του από την υπηρεσία Ασύλου

σε πρωτοβάθμιο επίπεδο και από την Αναθεωρητική Αρχή Προσφύγων σε δευτεροβάθμιο επίπεδο, ο αιτητής δεν επαναρωρείται, ούτε απειλούνται. ● Ποια είναι τα δικαιώματα του αιτητή ασύλου: ωστόσο ληφθεί τελική απόφαση σχετικά με την αίτηση ασύλου, ο αιτητής έχει δικαίωμα α) να διαμένει νόμιμα στη Δημοκρατία, β) να αναζητεί εργασία στους τομείς που καθορίζονται από το υπουργείο Εργασίας, μετά την πάροδο 6 μηνών από την υποβολή της αίτησης, γ) να λαμβάνει κρατική αρωγή στη βάση της νομοθεσίας που αφορά τα δημόσια βοηθήματα, δ) να λαμβάνει δωρεάν ιατρική φρο-

ντίδα (βάσει εισοδήματος) και ε) να φοιτά σε σχολεία. Σε ό,τι αφορά τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες, αυτοί έχουν το δικαίωμα να εργάζονται σε οποιοδήποτε τομέα απασχόλησης. ● Συμπληρωματική προστασία: η συμπληρωματική προστασία αφορά τα άτομα που εγκαταλείπουν την πατρίδα τους μαζικά, λόγω στρατιωτικής σύρραξης, ή γενικευμένης βίας ή εκτεταμένων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όταν αναγνωριστεί η συμπληρωματική προστασία, μετά την πάροδο ενός έτους, έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες.

Δραστηριότητα 7η: Ταξίδι φυγής για επιβίωση

Να φτιάξετε ένα σχεδιάγραμμα - ιδεόγραμμα που να δείχνει τους λόγους οι οποίοι οδήγησαν ένα άτομο να εγκαταλείψει τη χώρα του, πώς εγκατέλειψε τη χώρα του (με ποιο μέσο), τις δυσκολίες που συνάντησε και σε ποια χώρα κατέληξε (χώρα υποδοχής), τις πρώτες του μέρες στη χώρα υποδοχής, πώς τον αντιμετωπίζει η τοπική κοινωνία (θετικά και αρνητικά) και τι προσπάθειες κάνει για να ενταχθεί στην κοινωνία. Μπορείτε να συλλέξετε πληροφορίες από κάποιο συμμαθητή σας που είναι πρόσφυγας ή από το διαδίκτυο.

Δραστηριότητα 8η

Αφού διαβάσετε το πιο κάτω απόσπασμα, να απαντήσετε γιατί η μετανάστευση είναι ένα σημαντικό ζήτημα για την ΕΕ και ποια νομίζετε ότι είναι τα οφέλη της νόμιμης μετανάστευσης.

Τις τελευταίες δεκαετίες, τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ απέκτησαν την εμπειρία της αυξημένης μετανάστευσης. Οι μετανάστες από τρίτες χώρες αντιπροσωπεύουν περίπου το τέσσερα τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ. Έτσι η σύνθεση του πληθυσμού της ΕΕ μεταβάλλεται, με αποτέλεσμα οι ευρωπαϊκές κοινωνίες να βρίσκονται αντιμέτωπες με το φαινόμενο της αυξανόμενης πολυμορφίας. Συνέπεια της εξέλιξης αυτής είναι να διαμορφώνονται νέες συνθήκες όσον αφορά την κοινωνική συνοχή και τις αντιδράσεις των κυβερνήσεων απέναντι στις ανησυχίες των πολιτών. Η Ευρώπη επηρεάζεται επίσης έντονα από τις δημογραφικές αλλαγές, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η γήρανση του πληθυσμού, η αύξηση του προσδόκιμου ζωής και η σταδιακή συρρίκνωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Η νόμιμη μετανάστευση μπορεί να βοηθήσει να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα αυτά, εκτός από το ότι μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού, τη μεγιστοποίηση των δεξιοτήτων που είναι ήδη διαθέσιμες στην ΕΕ και τη βελτίωση της παραγωγικότητας για την οικονομία της ΕΕ. Οι δημογραφικές τάσεις ποικίλλουν από τη μία περιοχή στην άλλη και πρέπει να αντιμετωπίζονται με λύσεις ειδικά προσαρμοσμένες στις συγκεκριμένες ανάγκες. Προκειμένου να αξιοποιηθούν τα οφέλη από τη μετανάστευση στο έπακρο, η Ευρώπη πρέπει να βρει έναν τρόπο ώστε να αντεπεξέλθει στις διαφοροποιημένες και πολυπολιτισμικές κοινωνίες της μέσα από την πιο αποτελεσματική ένταξη των μεταναστών.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Ένταξη των Υπηκόων Τρίτων Χωρών
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0455:FIN:EL:PDF>

Αξιολόγηση – Δραστηριότητα 9η:

Η τάξη χωρίζεται σε δύο ομάδες. Η μια ομάδα υποδύεται το ρόλο μιας οικογένειας που ζητά άσυλο στην Κύπρο. Η άλλη ομάδα υποδύεται το ρόλο των αρμόδιων λειτουργών που εξετάζουν την αίτηση ασύλου και τείνουν να την απορρίψουν.
Η κάθε ομάδα μέσα από συζήτηση - debate προσπαθεί να πείσει την άλλη ομάδα αιτιολογώντας τις θέσεις της και χρησιμοποιώντας τη σωστή ορολογία.
Η κάθε ομάδα να σημειώσει στον πιο κάτω πίνακα τα επιχειρήματά της.

Ομάδα: .....

Επιχειρήματα:

- 1. _____
- 2. _____
- 3. _____
- 4. _____
- 5. _____
- 6. _____
- 7. _____
- 8. _____
- 9. _____
- 10. _____

ΜΕΡΟΣ Γ

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Θεματική Ενότητα: Η Ευρώπη στον 21ο αιώνα: Άσυλο και Μετανάστευση

Εισαγωγικό σημείωμα: Οι βασικές συνιστώσες της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας (Άσυλο και Μετανάστευση) διαχέονται σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα και τάξεις της Μέσης Γενικής αλλά και Τεχνικής Εκπαίδευσης. Η παράθεση των δύο αυτών όρων μπορεί να βρει εφαρμογές σε μαθήματα όπως η Ιστορία (από την αρχαιότητα μέχρι τη νεότερη και σύγχρονη εποχή), τα Νέα Ελληνικά¹ (τόσο σε επίπεδο Νεοελληνικής Γλώσσας όσο και σε επίπεδο Λογοτεχνίας), η Αγωγή του Πολίτη² κ.ά.

Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο της Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης και ειδικότερα στο νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Ιστορίας δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη για επικαιροποίηση των διαφόρων ιστορικών γεγονότων/ συμβάντων/φαινομένων, προκειμένου οι μαθητές/τριες να αντιληφθούν τα φαινόμενα αυτά ξεκινώντας από τα κοντινά και οικεία σε αυτούς (για παράδειγμα οι σύγχρονες μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη, η θέση της Κύπρου στο εξωτερικό ευρωπαϊκό σύνορο καθώς και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαϊκές κοινωνίες τον 21ο αιώνα).

Το διδακτικό σενάριο που ακολουθεί θα μπορούσε να αξιοποιηθεί από τους εκπαιδευτικούς της Μέσης αλλά και Τεχνικής Εκπαίδευσης ως πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό κατά τη διδασκαλία συγκεκριμένων θεματικών ενοτήτων που περιλαμβάνονται είτε στα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα είτε στους υφιστάμενους προγραμματισμούς διδασκτέας ύλης, εκεί όπου δεν υπάρχουν Αναλυτικά Προγράμματα. Οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν ακόμα να εμπλουτίσουν τα δικά τους διδακτικά σενάρια –πέρα από το εκπαιδευτικό υλικό– με ιδέες καθώς και μεθοδολογικές προσεγγίσεις και εργαλεία.

Σκοπός: οι πρόσφυγες είναι ένα θέμα που απασχολεί τη σύγχρονη κοινωνία. Η νέα γενιά, πρέπει να γνωρίζει τα ζητήματα που αφορούν τους πρόσφυγες, τα δικαιώματά τους, αλλά και τη σημασία της ομαλής ένταξής τους στην κοινωνία.

Διδακτικοί στόχοι:

Μετά το πέρας της διδασκαλίας της συγκεκριμένης ενότητας οι μαθητές/τριες πρέπει να είναι σε θέση:

- > Να επεξηγούν και να χρησιμοποιούν όρους που σχετίζονται με τα σύγχρονα μεταναστευτικά και προσφυγικά φαινόμενα
- > Να περιγράφουν τις ιστορικές καμπές στη μετακίνηση των πληθυσμών στη Μεσόγειο και την Κύπρο
- > Να απαριθμούν και να επεξηγούν τα αίτια και τις συνέπειες της προσφυγοποίησης και της μετανάστευσης
- > Να ερμηνεύουν τη διαχρονικότητα των φαινομένων αυτών αλλά και την εξέλιξή τους στο μέλλον όπως λ.χ. η μετανάστευση λόγω των κλιματικών αλλαγών

¹ Στο μάθημα των Νέων Ελληνικών στη Γ' Λυκείου υπάρχει ο θεματικός κύκλος «Κύπρος, Ελλάδα, Ευρώπη, Κόσμος» στο πλαίσιο του οποίου οι έννοιες Άσυλο και Μετανάστευση είναι συνυφασμένες. Επίσης, στα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα τόσο της Νέας Ελληνικής Γλώσσας όσο και της Λογοτεχνίας υπάρχουν συναφείς θεματικές περιοχές/κύκλοι στους οποίους θα μπορούσε να αξιοποιηθεί μέρος του υλικού.

² Σημειώνεται ότι το μάθημα της Πολιτικής Αγωγής διδάσκεται πέρα από την Γ' Λυκείου (μία ώρα εβδομαδιαίως για ολόκληρη τη σχολική χρονιά) και στην Γ' Γυμνασίου (μία ώρα εβδομαδιαίως στο ένα μόνο τετράμηνο) και συνεπώς θα μπορούσε να βρει και εκεί εφαρμογή.

> Να ορίζουν και να διερωτώνται για τις σύγχρονες προκλήσεις μιας κοινωνίας που δέχεται μεταναστευτικά και προσφυγικά ρεύματα, περιλαμβανομένων των πολιτικών κοινωνικής ένταξης

Να υιοθετούν και να βιώνουν τις προεκτάσεις μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας, τις αξίες του αλληλοσεβασμού και της ανεκτικότητας

Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος: Δύο (2) διδακτικές περίοδοι (90 λεπτά)

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Αφόρμηση - Δραστηριότητα 1η:

Α. Αφού διαβάσεις με ιδιαίτερη προσοχή το απόσπασμα των προγραμματικών δηλώσεων Γιούνκερ, να συνδυάσεις τα πέντε κεντρικά σημεία στα οποία αναφέρεται με τα συγκεκριμένα γεγονότα/μαρτυρίες που παρουσιάζονται στα βίντεο.

Οι προγραμματικές δηλώσεις του νέου Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζαν Κλοντ Γιούνκερ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

15 Ιουλίου 2014 – Απόσπασμα

ΤΑ ΠΕΝΤΕ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Οι κοινές μας ευρωπαϊκές αξίες και η ιστορική μας ευθύνη αποτελούν το σημείο από το οποίο εκκινώ, όταν σκέφτομαι το μέλλον της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής. Κατά τη διάρκεια της θητείας μου ως Πρόεδρος της Κομισιόν θα κτίσω τη μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης βασισμένος σε πέντε πυλώνες:

1. Πρώτον, πρέπει να εφαρμόσουμε το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, που εγκρίθηκε τον Ιούνιο του περασμένου έτους, χωρίς καθυστέρηση. Δεν υπάρχουν τέλει κανόνες, και οι νέοι κανόνες αποτελούν φυσικά αποτέλεσμα συμβιβασμού. Ωστόσο, έχουν το πλεονέκτημα να είναι σε θέση να βάλουν οριστικό τέλος στον «τουρισμό του ασύλου». Σήμερα, ο ίδιος αιτών άσυλο μπορεί να έχει 70-75% πιθανότητα να του χορηγηθεί άσυλο σε ένα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και λιγότερο από 1%, για τους ίδιους λόγους, σε ένα άλλο κράτος μέλος. Είναι προφανές σε ποιο κράτος μέλος θα πάνε πρώτα οι αιτούντες άσυλο, αλλά αυτό σίγουρα δεν αποτελεί βιώσιμο [επαρκές, ικανοποιητικό] κριτήριο για την κατανομή ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως εκ τούτου, χρειαζόμαστε οι νέοι κανόνες της ΕΕ να εφαρμοστούν γρήγορα, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ότι ένας αιτών άσυλο θα έχει τις ίδιες πιθανότητες να του χορηγηθεί άσυλο σε οποιοδήποτε από τα κράτη μέλη.

2. Δεύτερον, πρέπει να αυξήσουμε την πρακτική βοήθεια που παρέχει η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο, έργο της οποίας είναι η υποστήριξη κρατών μελών που αντιμετωπίζουν “ιδιαίτερη πίεση”. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτός ο νέος οργανισμός της ΕΕ και το προσωπικό του, της τάξεως των 70 ατόμων, έχουν βάση τη Βαλέτα. Αυτό που χρειαζόμαστε τώρα είναι πιο εμπεριστατωμένη αξιολόγηση των κινδύνων ώστε να εντοπίζουμε προβληματικές περιοχές προτού τα προβλήματα καταστούν ανυπέρβλητα. Χρειαζόμαστε επίσης εξειδικευμένη κατάρτιση για τους αξιωματικούς που χειρίζονται θέματα ασύλου και που φυλάσσουν τα εξωτερικά σύνορα σε κάθε κράτος μέλος. Και πρέπει όλα τα κράτη μέλη να συνεργάζονται πολύ στενά με την Ευρωπαϊκή

Υπηρεσία Υποστήριξης Ασύλου, η οποία μπορεί να εκτελέσει τα καθήκοντά της μόνο εάν οι εθνικές αρχές συνεργάζονται μαζί της.

3. Τρίτον, πρέπει να επιταχύνουμε τη συνεργασία μας με τρίτες χώρες, ιδίως με χώρες της Βορείου Αφρικής. Για να αντιμετωπίσουμε την πρόκληση της μετανάστευσης, θα ήταν αφελές η Ευρώπη να είναι μόνο ανοιχτή και φιλόξενη. Ακόμη και η Ευρώπη, ως η πλουσιότερη ήπειρος στον κόσμο, δεν είναι σε θέση να φιλοξενήσει την αγωνία και τον πόνο όλου του πλανήτη. Δεν πρέπει να ασχοληθούμε μόνο με τα συμπτώματα, αλλά να αντιμετωπίσουμε τη ρίζα του προβλήματος και να συνδράμουμε ώστε να επέλθουν αλλαγές στις χώρες προέλευσης. Κανείς δεν θέλει να φύγει από την πατρίδα του – εκτός και εάν η πολιτική ή οικονομική κατάσταση τον αναγκάζει να πάει αλλού. Αυτός είναι ο λόγος που οι ευρωπαϊκές συνεργασίες με χώρες της Βορείου Αφρικής που στοχεύουν στην ενίσχυση της δημοκρατίας και του πλουραλισμού, του κράτους δικαίου, των θρησκευτικών ελευθεριών και στη στήριξη της οικοδόμησης σταθερών οικονομιών, είναι η καλύτερη επένδυση που μπορούμε να κάνουμε για να αντιμετωπίσουμε την πρόκληση της μετανάστευσης. Είναι θετικό το γεγονός ότι η Αίγυπτος, η Ιορδανία, το Μαρόκο και η Τυνησία είναι πλέον χώρες στις οποίες η Ευρωπαϊκή μας Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη δραστηριοποιείται – μια πηγή πόρων που αρχικά δημιουργήθηκε για να υποστηρίξει τις πολιτικές και οικονομικές αλλαγές στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Η οικοδόμηση επιτυχημένων έργων σε αυτές τις χώρες θα πρέπει να έχει όλη μας την προσοχή τα επόμενα χρόνια.

4. Τέταρτον, η Ευρώπη χρειάζεται μεγαλύτερη πολιτική αποφασιστικότητα σε ό,τι αφορά τη νόμιμη μετανάστευση. Γνωρίζω πολύ καλά ότι αυτό δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλές και πολύ συχνά γεννά διαφωνίες. Όμως θα είμαστε ικανοί να διαχειριστούμε το φαινόμενο της μετανάστευσης, μόνο εάν η Ευρώπη υιοθετήσει μια συνεκτική πολιτική η οποία να επιτρέπει στους μετανάστες να έρχονται νόμιμα στην Ευρώπη και με ελεγχόμενο τρόπο, παρά να το κάνουν κρυφά, ή διασχίζοντας τη Μεσόγειο θάλασσα με επικίνδυνες βάρκες τις οποίες διαχειρίζονται σκιώδη [ύποπτα] κυκλώματα εμπορίας ανθρώπων. Η οργάνωση της νόμιμης μετανάστευσης είναι επίσης προς το μακροπρόθεσμο συμφέρον της Ευρώπης. Οι δημογραφικές αναλύσεις καταδεικνύουν ότι, μέχρι το 2060, ο ενεργός πληθυσμός της ΕΕ θα μειωθεί πέραν του 10%, ή κατά 50 εκατομμύρια ανθρώπους, ενώ οι αριθμοί των συνταξιούχων θα αυξηθούν από 17,1% σε 30%, και από 84,6 εκατ. σε 151,5 εκατ. ανθρώπους. Αυτή η τάση ενέχει έναν πραγματικό κίνδυνο για την οικονομική ανάπτυξη της ΕΕ, ιδιαίτερα επειδή σύντομα θα αντιστοιχούν δύο άτομα του ενεργού πληθυσμού για κάθε άτομο άνω των 65, αντί τέσσερα όπως συμβαίνει σήμερα. Από το 2015 και έπειτα, η δημογραφική συρρίκνωση στην ΕΕ θα σημαίνει δύο πράγματα: Πρώτο θα χρειαστεί να αντικαταστήσουμε τους συνταξιούχους στην αγορά εργασίας και δεύτερο θα χρειαστεί να καλύπτουμε τις θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν για να εξυπηρετούν έναν συνεχώς αυξανόμενο αριθμό ηλικιωμένων ατόμων, ιδιαίτερα στον τομέα της παροχής φροντίδας. Συνεπώς χρειάζεται να αναπτύξουμε μια κοινή πολιτική για τη νόμιμη μετανάστευση για να αντιμετωπίσουμε την αυξανόμενη ανάγκη για ικανότητες και talenta [δεξιότητες]. Η πανευρωπαϊκή «Μπλε Κάρτα» για άδεια εργασίας, που υιοθετήθηκε από την ΕΕ το 2012, είναι ένα πρώτο βήμα που επιτρέπει σε πολύ εξειδικευμένους, μη Ευρωπαίους πολίτες να εργάζονται και να διαμένουν σε κάθε κράτος μέλος, με εξαίρεση τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο, η Οδηγία της «Μπλε Κάρτας» δεν έχει εφαρμοστεί από όλα τα κράτη μέλη και η πρακτική εφαρμογή της εξακολουθεί να εμποδίζεται από γραφειοκρατικές διαδικασίες σε εθνικό επίπεδο. Μόνο δέκα χιλιάδες «Μπλε Κάρτες» έχουν εκδοθεί τα πρώτα δύο χρόνια της εφαρμογής του σχεδίου. Θα πρέπει να ξανακοιτάξουμε το θέμα αυτό με ανοικτό πνεύμα, ώστε να βρούμε τρόπους και μέσα ουσιαστικής διεύρυνσης της πρωτοβουλίας αυτής. Θέλω η Ευρώπη να γίνει τουλάχιστον το ίδιο ελκυστικός μεταναστευτικός προορισμός όσο η Αυστραλία, ο Καναδάς και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

5. Τέλος, αλλά εξίσου σημαντικό, πρέπει να διασφαλίσουμε τα σύνορα της Ευρώπης. Η κοινή μας μεταναστευτική πολιτική και πολιτική ασύλου μπορεί επίσης να αποτρέψει μια ανεξέλεγκτη ροή παράνομων μεταναστών. Συνεπώς, χρειάζεται να επιταχύνουμε τις επιχειρησιακές μας δυνατότητες της ευρωπαϊκής συνοριακής υπηρεσίας, της FRONTEX. Ένας προϋπολογισμός ύψους μόλις ενε-

νήντα εκατ. ευρώ τον χρόνο είναι μια καλή αρχή, αλλά δεν διασφαλίζει το καθήκον φύλαξης των κοινών μας ευρωπαϊκών συνόρων. Πρέπει να συγκεντρώσουμε περισσότερους πόρους ανάμεσα στα κράτη μέλη για να ενισχύσουμε το έργο της FRONTEX, και να δημιουργήσουμε Ευρωπαϊκές Συνοριακές Ομάδες Περιφρούρησης για άμεση κινητοποίηση σε κοινές επιχειρήσεις με την FRONTEX, καθώς και για ταχείες συνοριακές επιχειρήσεις. Πρέπει επίσης να εφαρμόσουμε και να ενδυναμώσουμε σθεναρά τους κοινούς μας ευρωπαϊκούς νόμους ώστε να ποινικοποιήσουμε [διώξουμε] τα κυκλώματα εμπορίας ανθρώπων. Αυτοί οι εγκληματίες, οι οποίοι εκμεταλλεύονται τον πόνο και τις ανάγκες των ανθρώπων που βρίσκονται σε απόγνωση και υπόκεινται σε διώξεις, πρέπει να γνωρίζουν το εξής: Η Ευρώπη βρίσκεται σε επιφυλακή και θα τους φέρει ενώπιον της δικαιοσύνης.

Άσυλο και Μετανάστευση στην Ευρώπη

Β. Να παρακολουθήσεις το βίντεο «Οι νέοι γνωρίζουν τους πρόσφυγες» ή «Η ζωή των Παλαιστινίων προσφύγων στην Κύπρο» ή ένα από τα υπόλοιπα βίντεο (βλέπε Youtube Channel Asylum Aware <https://www.youtube.com/asylumaware> - Παράρτημα ΙΙΙ). Να προσπαθήσεις να καταγράψεις φράσεις και σκηνές που αποτυπώθηκαν έντονα στο μυαλό σου. Ακολουθώντας να προσπαθήσεις να εξηγήσεις στους/στις συμμαθητές/τριές σου γιατί αποτυπώθηκε η συγκεκριμένη σκηνή ή φράση στο μυαλό σου.

Περιγραφή: .....
.....
.....
.....
.....

Εξήγηση: .....
.....
.....

Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/τριές σου τις επιλογές σας (κοινές ή διαφορετικές). Τι διαπιστώνεις από αυτή τη συζήτηση; .....
.....
.....
.....
.....

Δραστηριότητα 2η:

Ο Ζαν Κλοντ Γιούνκερ κάνει λόγο για το άσυλο και τη μετανάστευση (νόμιμη και παράνομη) χαρακτηρίζοντάς τα θέματα «που γεννούν διαφωνίες» και «μη δημοφιλή».

α. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, με βάση όσα ξέρεις από τις δημόσιες συζητήσεις στην Κύπρο τα επιχειρήματα που αναπτύσσονται για το θέμα «Άσυλο και Μετανάστευση» ώστε να «γεννά διαφωνίες» και να μην είναι «δημοφιλές» στην κυπριακή κοινή γνώμη; Τι συνήθως ακούς γι' αυτά;
.....
.....
.....
.....
.....

β. Μπορεί η Κύπρος από μόνη της να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα; Ποια από αυτά νομίζετε ότι πρέπει να χειριστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση και ποια η κυβέρνηση της Κύπρου; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

.....
.....
.....

Δραστηριότητα 3η:

Με βάση τις μέχρι τώρα γνώσεις σου προσπάθησε να δώσεις έναν ορισμό για τους όρους/έννοιες κλειδιά:

Χορήγηση ασύλου .....
.....
.....
.....

Δημογραφική συρρίκνωση

.....
.....
.....
.....

Νόμιμη και παράνομη μετανάστευση

.....
.....
.....
.....

Να διορθώσουν μόνοι τους τις ορολογίες με βάση συγκεκριμένες ιστοσελίδες. Ο εκπαιδευτικός είναι καλό να παραπέμπεται σε συγκεκριμένες σελίδες του Εγχειριδίου για τους ορισμούς.

Δραστηριότητα 4η:

Η Κύπρος βρίσκεται στο εξωτερικό σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επηρεάζεται από μεταναστευτικά και προσφυγικά ρεύματα.

Να προσπαθήσεις να μάθεις περισσότερα για το πώς εργάζεται στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να στηριχθεί και να χειριστεί αποτελεσματικά τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης. Να αναζητήσεις πρωτογενές υλικό με συνεντεύξεις με την Υπηρεσία Ασύλου του Υπουργείου Εσωτερικών και τη Μονάδα των Ευρωπαϊκών Ταμείων Αλληλεγγύης.

.....
.....
.....
.....

Εμπλουτισμός δραστηριότητας: Να ετοιμάσεις μια παρουσίαση αποτελούμενη από 5 έως 10 διαφάνειες, τις οποίες να παρουσιάσεις στους/στις μαθητές/τριες του τμήματός σου. Μπορείς ακόμα να δημιουργήσεις ένα video ή ένα slide show με θέμα: «Αναγνωρισμένοι πρόσφυγες στην Κύπρο». Αναζήτησε, ως βοηθητικό υλικό, τα φιλμάκια στο ειδικό YouTube Channel Asylum Aware.

Δραστηριότητα 5η:

Να οργανώσετε μια συνέντευξη με αναγνωρισμένους πρόσφυγες στην Κύπρο και νόμιμα εργαζόμενους Υπηκόους Τρίτων Χωρών (μετανάστες), π.χ αναγνωρισμένοι πρόσφυγες που είναι μαθητές στο σχολείο σας.

Φτιάξτε ένα πίνακα όπου θα συγκρίνετε τα βιώματά τους, τις επιλογές που έχουν για μια καλύτερη ζωή και τον βαθμό ένταξής τους στην κυπριακή κοινωνία.

Τι κοινά προβλήματα αντιμετωπίζουν;

Πώς βλέπουν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες τη χώρα που τους υποδέχεται;

Καταρτίστε με τη συνεργασία των συμμαθητών/τριών σας έναν κατάλογο με ερωτήματα που θα θέλατε να θέσετε στις συνεντεύξεις.

Οι συνεντεύξεις αυτές θα μπορούσαν να συνδυαστούν με το οπτικοακουστικό υλικό και τις φωτογραφίες και να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του σχολείου σας και να δημοσιευτούν στην εφημερίδα/περιοδικό του σχολείου σας.

ΜΕΡΟΣ Δ **ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ** **ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗΣ / ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ** **στα γνωστικά αντικείμενα των Νέων Ελληνικών,** **της Ιστορίας και της Αγωγής του Πολίτη**

Θέμα: «Η πολυπολιτισμική Κύπρος: Αποδοχή, Συμβίωση, Αλληλοσεβασμός»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το προτεινόμενο σενάριο έχει σχεδιαστεί και οργανωθεί στη βάση έξι (6) διδακτικών περιόδων με εργασία εντός και εκτός αιθουσών διδασκαλίας. Διευκρινίζεται ότι οι έξι διδακτικές περιόδοι (εργασία μέσα στην τάξη) ορίζονται σε συνεννόηση με τους/τις μαθητές/τριες σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους/στις μαθητές/τριες να εργάζονται και κατ' οίκον.

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΓΙΑ PROJECT

Με βάση τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα και τη γενικότερη φιλοσοφία που τα διέπει, η μάθηση συνδέεται άμεσα με τις εμπειρίες των μαθητών/τριών και την ενεργή εμπλοκή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Σε συγκεκριμένα μαθήματα, όπως για παράδειγμα στο μάθημα της Ιστορίας, διατίθεται και συγκεκριμένος αριθμός διδακτικών περιόδων (έξι στη συγκεκριμένη περίπτωση) για την εκπόνηση ενός τουλάχιστον project κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

Σκοπός: οι μαθητές να αποκτήσουν σφαιρική εικόνα γύρω από το θέμα της μετανάστευσης, του ασύλου και της πολυπολιτισμικής κοινωνίας

Διδακτικοί στόχοι: οι ειδικοί στόχοι του συγκεκριμένου project ενδείκνυται να τροποποιούνται ανάλογα με το πως ο/η εκπαιδευτικός θα αξιοποιήσει το πιο κάτω εγχειρίδιο και που θα επικεντρωθεί η μελέτη των μαθητών.

Προτεινόμενοι στόχοι: με το τέλος της ενότητας οι μαθητές αναμένεται να είναι σε θέση να:

1. Περιγράφουν τη σύνθεση του κυπριακού πληθυσμού, μέσα από την πάροδο των χρόνων, με ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο που διαδραμάτισε η μετανάστευση
2. Επεξηγούν πως διαμορφώνονται τα κοινωνικά στρώματα της κυπριακής κοινωνίας και πως οι μετανάστες διαφοροποιούν τα κοινωνικά επίπεδα
3. Απαριθμούν μέτρα τα οποία η κυπριακή κοινωνία μπορεί να λάβει ώστε να μειωθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες
4. Συγκρίνουν τη σημερινή εικόνα της κυπριακής κοινωνίας με την εικόνα της κυπριακής κοινωνίας πριν 30 χρόνια.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ PROJECT:

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1η

Παρουσίαση του θέματος

Καταιγισμός ιδεών (ιδεοθύελλα) για ανάκληση βασικών εννοιών

Καταγραφή αρχικών προβληματισμών για απάντησή τους στο τέλος της ενότητας

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2η

Διαθεματική εξακτίνωση του θέματος με εμβάθυνση στη συζήτηση. Σχηματισμός επιμέρους ομάδων εργασίας. Συνεργασία με άλλες ειδικότητες όπου είναι δυνατόν

Βιβλιογραφία και πηγές. Ημερολόγιο (υπόδειγμα)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 4η

Δημιουργία, οργάνωση και σύνθεση του υλικού

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 5η

Συζήτηση, υπό την καθοδήγηση του/της διδάσκοντος/ουσας σε επίπεδο ομάδων πάνω στα σχέδια εργασίας

Επιμερισμός και παρουσίαση έργου κατά άτομο

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 6η

Ετεροαξιολόγηση για βελτίωση των εργασιών.

Ανάρτηση των εργασιών στην ιστοσελίδα του σχολείου

ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1η

Παρουσίαση του θέματος

Προτεινόμενο ερέθισμα για αφόρμηση:

Το νησί Έλλη για αιώνες ήταν το σημείο εισόδου μεταναστών στις Ηνωμένες Πολιτείες.

«Με την έλευση του 21ου αιώνα, η Κύπρος γίνεται ολοένα και πιο ανοιχτή στον κόσμο. Πλήθος ανθρώπων διέρχονται ή επιλέγουν να διαμένουν στην Κύπρο, διαφοροποιώντας αισθητά την πληθυσμιακή σύνθεση του τόπου (ελεύθερες περιοχές). Το γεγονός αυτό επηρεάζει σημαντικά πολλούς τομείς της ζωής και της προοπτικής της Κύπρου»

Η Κύπρος, όπως κι όλος ο κόσμος, αλλάζει διαρκώς. Δεν είναι πια η κλειστή κοινωνία του προηγούμενου αιώνα στα πρώτα βήματά της μετά την Ανεξαρτησία. Σήμερα συμμετέχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση και συμβαδίζει με άλλα 27 κράτη που είναι εταίροι της. Επίσης, η Κύπρος είναι λόγω γεωγραφικής θέσης, ένα σταυροδρόμι ανάμεσα σε τρεις ηπείρους. Έχει εξωστρεφή και δυναμική κοινωνία γιατί έρχεται συνεχώς σε επαφή με τους λαούς γύρω της. Με την πάροδο των χρόνων η Κύπρος αποκτά πιο έντονο πολυπολιτισμικό χαρακτήρα γιατί, μεταξύ πολλών άλλων, δέχεται μικτά μεταναστευτικά ρεύματα, γίνεται χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων. Μέσα από τις εξελίξεις αυτές, ιδιαίτερα τα τελευταία 30 χρόνια παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού της.

Δραστηριότητα 1: Αφού ανασκοπήσετε ορισμένα από τα βασικά γεγονότα των τελευταίων δεκαετιών που επηρεάζουν την εξέλιξη της Κύπρου στον κόσμο, να προσπαθήσετε να τεκμηριώσετε την πιο πάνω γενική τοποθέτηση και διαπίστωση. Στη συνέχεια να ερευνήσετε τις προεκτάσεις που έχει στην κυπριακή κοινωνία. Να εντοπίσετε επίσης τις βασικές ομάδες που συνθέτουν σήμερα τον πληθυσμό της Κύπρου (ελεύθερες περιοχές), τη θέση και τον ρόλο τους σε μια συμμετοχική πολιτεία.

2. Ανάκληση βασικών εννοιών που αφορούν την εξέλιξη της Κύπρου τις τελευταίες δεκαετίες και τη θέση της στον κόσμο, καθώς και ιστορικές καμπές στο ζήτημα «μετακίνηση πληθυσμών» και «μετανάστευση» μέσα από ιδεοθύελλα/καταιγισμό ιδεών στην τάξη.

Μετακίνηση πληθυσμών
Αποικισμός
Μετανάστευση
Κύπρος, σταυροδρόμι ηπείρων
Σύγχρονη Κύπρος, διαμετακομιστικός σταθμός
Κύπρος, χώρος συνάντησης και διακίνησης ανθρώπων, επιχειρηματιών, ξένων εταιριών
Τουριστικός προορισμός εκατομμυρίων ανθρώπων κάθε έτος
Σύγχρονες μετακινήσεις ανθρώπων. Έρχονται, διέρχονται, μένουν, φεύγουν, αναμειγνύονται με τον πληθυσμό
Ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μια νέα πραγματικότητα
Σύνθεση πληθυσμού, πέρα από εμάς τους Κυπρίους: Εργαζόμενοι (Ελλαδίτες, άλλοι από την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση, άλλοι από την Ευρώπη, μετανάστες από τον Τρίτο Κόσμο)
Μετανάστες, αιτητές ασύλου, πολιτικοί πρόσφυγες, λαθροδιακίνηση πρόσωπων

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2η, 3η: Διαθεματική εξακτίνωση του θέματος με εμβάθυνση στη συζήτηση. Σχηματισμός επιμέρους ομάδων εργασίας.

Εξακτίνωση του θέματος: «Η πολυπολιτισμική Κύπρος: Αποδοχή, Συμβίωση, Αλληλοσεβασμός»

Μετά την πρώτη ανάκληση βασικών εννοιών, οι μαθητές, υπό την εποπτεία του/της καθηγητή/τριας επιχειρούν να κάνουν μια ταξινόμηση των διαφόρων πτυχών που σχετίζονται με το θέμα. Θέτουν στη συζήτηση διάφορα ζητήματα που έρχονται στο μυαλό και αρχίζουν να καθορίζουν τον τρόπο εξακτίνωσης του θέματος, επιλέγοντας μία πτυχή για συγκρότηση ομάδων εργασίας. Προτεινόμενα θέματα:

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Ι: Η ΚΥΠΡΟΣ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ – Μελέτη στατιστικών στοιχείων τις τελευταίες δεκαετίες (απογραφή πληθυσμού 1960 ή 1970, 1990, 2011). Αναγνώριση βασικών ομάδων που συνθέτουν τον πληθυσμό

Διεπιστημονική σύνδεση με: Στατιστική, Μαθηματικά, Πληροφορική - Τεχνολογία (δημιουργία γραφικών)

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΙΙ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ

Αποικισμός και μετανάστευση με το πέρασμα των αιώνων (Αρχαία Ιστορία, Μεσαίωνας, Νεότερη Ιστορία έως 1980)

Διεπιστημονική σύνδεση με: Ιστορία, Κοινωνιολογία, Θρησκευτικά

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΙΙΙ: Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟΣ

Παγκοσμιοποίηση, ανάπτυξη τεχνολογιών και μέσων μεταφοράς και διακίνησης, συμμετοχή στην ΕΕ. Επαφές, διακίνηση και μετακινήσεις πληθυσμών.
Ο ρόλος και η θέση της κάθε ομάδας του πληθυσμού
Ο εντοπισμός των πιο ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Φτωχοί, άνεργοι, κοινοτικοί εργαζόμενοι, ΥΤΧ (μετανάστες, πρόσφυγες, αιτητές ασύλου)

Διεπιστημονική σύνδεση με: Νέα Ελληνικά, Κοινωνιολογία, Πολιτική Οικονομία, Αγωγή του Πολίτη, Τεχνολογία και Επιστήμη

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΙV: ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΜΕΛΕΤΗΣ για την ικανότητα της Κύπρου να διαχειριστεί τα νέα φαινόμενα (αποτελεσματικότητα διαχείρισης ως κράτος υποδοχής μεταναστών και προσφύγων, ανεκτικότητα και αποδοχή της διαφορετικότητας)

- Μελέτη των πολιτικών ασύλου και μετανάστευσης στην Κύπρο
- Επίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Υποδοχή – Κοινωνική Ένταξη – Συμμετοχική Πολιτεία

Διεπιστημονική σύνδεση με: Νέα Ελληνικά, Ιστορία, Κοινωνιολογία, Αγωγή του Πολίτη

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΞΑΚΤΙΝΩΣΗΣ

Σχηματισμός Ομάδων Εργασίας

Οι μαθητές/τριες επιλέγουν θεματική που τους ενδιαφέρει και συγκροτούν τις ομάδες εργασίας ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, υπό τη διακριτική εποπτεία του/της διδάσκοντος/ουσας. Οι μαθητές/τριες δεσμεύονται να προσκομίσουν υλικό για την πτυχή που ανέλαβαν στην επόμενη συνάντηση που θα συναποφασιστεί από τον/την εκπαιδευτικό και τους/τις μαθητές/τριες.

Κάθε ομάδα μαθητών/τριών, ανεξαρτήτως της πτυχής/τομέα που θα επιλέξει να διερευνήσει, μπορεί:

- A. Να παρουσιάσει τα πορίσματα του υπό διερεύνηση στόχου στις υπόλοιπες ομάδες και να ζητήσει τη γνώμη τους.
- B. Να αναζητήσει πληροφορίες για ζητήματα δημογραφίας, πολυπολιτισμικής σύνθεσης, ασύλου και μετανάστευσης για άλλες χώρες της ΕΕ που έχουν μεγαλύτερη [πιο πολύχρονη] παράδοση.

Προσοχή:

Σημειώνουμε ότι το θέμα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ των διδασκόντων/ουσών και των μαθητών/τριών. Ο/η εκπαιδευτικός επιβάλλεται αφενός να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών και αφετέρου να εξυπηρετήσει τον γενικό σκοπό της Κυπριακής Εκπαίδευσης αλλά και τους επιμέρους διδακτικούς σκοπούς και στόχους κάθε γνωστικού αντικείμενου, στη βάση του Αναλυτικού Προγράμματος.

Κάποιες ιδέες για την προσέγγιση της κάθε πτυχής που αναλαμβάνουν οι Ομάδες Εργασίας:

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ I: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα της Κυπριακής Στατιστικής Υπηρεσίας ή ακόμα, αν προτιμάτε, επισκεφθείτε την ίδια την υπηρεσία και συζητήστε με λειτουργούς Στατιστικής. Να πάρετε ιδέες για τον τρόπο καταγραφής των στοιχείων σας σε γραφικά. Να εντοπίσετε τα πιο βασικά στοιχεία από τις απογραφές που έκανε η Κυπριακή Δημοκρατία από την εποχή της ίδρυσής της και να κάνετε συγκρίσεις ώστε να αναγνωρίσετε τις βασικές ομάδες που συνθέτουν τον πληθυσμό

Δυνατόν να χρειαστείτε τη βοήθεια από εκπαιδευτικούς με ειδικότητα σε Στατιστική, Μαθηματικά, Πληροφορική - Τεχνολογία (δημιουργία γραφικών)

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ II: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ

Να προσπαθήσετε να προσδιορίσετε τις πιο σημαντικές ιστορικές καμπές στις μετακινήσεις πληθυσμών στη Μεσόγειο και την Κύπρο.

Ελληνικός αποικισμός
Βυζαντινή περίοδος
Οθωμανική κατάκτηση
Βρετανική αποικιοκρατία
Κύπρος έως το 1980

Να εντοπίσετε στοιχεία για το πώς επέδρασαν στη σύνθεση του πληθυσμού σήμερα. Να συγκρίνετε τις περιόδους ακμής του πληθυσμού με τις περιόδους κινδύνου αφανισμού.

Δυνατόν να χρειαστείτε τη βοήθεια από εκπαιδευτικούς με ειδικότητα σε Ιστορία, Κοινωνιολογία, Θρησκευτικά

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ III: Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΥΠΡΟΣ

Να προσπαθήσετε να εστιάσετε στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης που αναπτύσσεται ιδιαίτερα από το 1970 και μετά. Να εξετάσετε συνδυασμένα την πρόοδο των μέσων μεταφοράς και την επίδραση που έχουν στη μετακίνηση των πληθυσμών. Δείτε από την Ομάδα Εργασίας II ποια ευχέρεια μετακινήσεων υπήρχε στη Μεσόγειο πριν από έναν αιώνα για παράδειγμα. Να ερευνήσετε νέες αιτίες μετακίνησης πληθυσμών και να σκεφτείτε με ποιο τρόπο επέδρασε στον πληθυσμό της Κύπρου η οικονομική ανάπτυξη από το 1980 και μετά καθώς και η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Να εξετάσετε τα σύγχρονα πληθυσμιακά δεδομένα της Κύπρου με βάση την έρευνα ποσοτικών (στατιστικών) στοιχείων της Ομάδας Εργασίας I και να καταγράψετε τον ρόλο και τη θέση της κάθε ομάδας του πληθυσμού στην ανάπτυξη και την πρόοδο του τόπου.

Δυνατόν να χρειαστείτε τη βοήθεια από εκπαιδευτικούς με ειδικότητα σε Νέα Ελληνικά, Κοινωνιολογία, Πολιτική Οικονομία, Αγωγή του Πολίτη, Τεχνολογία και Επιστήμη.

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ IV:

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΜΕΛΕΤΗΣ για την ικανότητα της Κύπρου να διαχειριστεί τα νέα φαινόμενα πολυπολιτισμικότητας

Να προσπαθήσετε να ερευνήσετε βαθύτερα τα ζητήματα που προκύπτουν από τη νέα πραγματικότητα της σύνθεσης του πληθυσμού. Είναι η Κύπρος ένα πολυπολιτισμικό κράτος ικανό να εντάσσει όλες τις διαφορετικές κοινότητες σε μια ανθούσα και ανοιχτή κοινωνία; Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζει εξαιτίας της οικονομικής κρίσης;

Να εξετάσετε τα ζητήματα που σχετίζονται με την υποδοχή προσφύγων και αιτητών ασύλου, ιδίως σε σχέση με τη διευκόλυνση της ένταξής τους στην κυπριακή κοινωνία και τη δυνατότητά τους να είναι δραστήρια και ενεργά μέλη της.

Δυνατόν να χρειαστείτε τη βοήθεια από εκπαιδευτικούς με ειδικότητα σε Νέα Ελληνικά, Κοινωνιολογία, Πολιτική Οικονομία, Αγωγή του Πολίτη

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 4η

Ενδοτμηματική παρουσίαση των εργασιών από τους/τις μαθητές/τριες.

Συζήτηση, υπό την καθοδήγηση του/της διδάσκοντος/ουσας σε επίπεδο ομάδων πάνω στα σχέδια εργασίας και για τυχόν δυσκολίες που προέκυψαν.

Επιμερισμός έργου κατά άτομο.

Σημείωση: η κάθε ομάδα μπορεί να παρουσιάσει το θέμα της με όποιο τρόπο θέλει. Προτεινόμενες ιδέες: σε μορφή power point, αφίσα, οπτικοακουστικό υλικό.

Ανάπτυξη της συνεργασίας με άλλες ειδικότητες όπου είναι δυνατόν.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 5η

Δημιουργία, οργάνωση και σύνθεση του υλικού (κείμενα, εποπτικό υλικό).

Κατάθεση της εργασίας σε έντυπη μορφή (Εξώφυλλα, πίνακας περιεχομένων, εισαγωγή, υποενότητες, επίλογος - συμπεράσματα, βιβλιογραφία) ή άλλη μορφή και αξιολόγησή της.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 6η

Ετεροαξιολόγηση για βελτίωση των εργασιών – διαθέσιμος χρόνος για πιθανές βελτιώσεις. Ψήφιση και επιλογή των καλύτερων εργασιών για ανάρτηση στην ιστοσελίδα του σχολείου.

Τήρηση Ημερολογίου

Κάθε μαθητής/τρια παραλαμβάνει ένα Ημερολόγιο Project το οποίο και έχει υποχρέωση να τηρεί. Αυτό αποτελεί μία από τις πηγές αξιολόγησης του/της μαθητή/τριας (Βλέπε Παράρτημα Ι).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΠΡΟΤΥΠΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

ΔΕΙΓΜΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ 1η συνάντηση	
Ημερομηνία	
Καταγραφή πρωτοβουλιών, ενεργειών, δράσεων, εισηγήσεων κτλ. μαθητή/τρια	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

Επιπρόσθετα Εκπαιδευτικά Εγχειρίδια και Βοηθήματα
- «Δεν είναι μόνο αριθμοί» - UNHCR Ελλάδα και Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης
http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/IOM/IOM_tool_gr.pdf
- Προστατεύοντας τους πρόσφυγες εντολής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες - UNHCR
<http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opensslpdf.pdf?reldoc=y&docid=4ba87e572>
- Ενημερωτικά Έντυπα «Οι πρόσφυγες μας αφορούν!» στην ιστοσελίδα www.asylumaware.eu

Μπορείτε, επίσης, να επισκεφθείτε:

- τον επίσημο διαδικτυακό τόπο της ΕΕ http://europa.eu/index_el.htm
- την ειδική ιστοσελίδα της ΕΕ για το Άσυλο και τη Μετανάστευση
- τη «Γωνιά των εκπαιδευτικών»
http://europa.eu/teachers-corner/index_el.htm
- την ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για την πολυπολιτισμικότητα και τη διαπολιτιστική εκπαίδευση
http://www.pi.ac.cy/pi/files/tekmiriosi/ekdoseis/diapolitismiki/omali_entaxi/greek_diapolitismiki_2010.pdf
- την ιστοσελίδα του Γραφείου του Επιτρόπου Διοικήσεως - Αρχή κατά του Ρατσισμού
www.ombudsman.gov.cy
- την ιστοσελίδα της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου για την απογραφή του πληθυσμού (Νοέμβριος 2011)
http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/populationcondition_22main_gr/populationcondition_22main_gr?OpenForm&sub=2&sel=2

Συμβουλευτείτε ακόμα τις εκδόσεις της ΕΕ
- A common European asylum system
Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου
<http://bookshop.europa.eu/en/a-common-european-asylum-system-pbDR0413088/>
- Managing Migration and Asylum in Europe. Three Proposals for Europe 2020
<http://bookshop.europa.eu/en/managing-migration-and-asylum-in-europe-pbQMAM14001/>
- Asylum applicants from the Western Balkans
<http://bookshop.europa.eu/en/asylum-applicants-from-the-western-balkans-pbBZ0213708/>
- European Asylum Support Office
<http://bookshop.europa.eu/en/european-asylum-support-office-pbBZ0213822/>
- Handbook on European law relating to asylum, borders and immigration
<http://bookshop.europa.eu/en/handbook-on-european-law-relating-to-asylum-borders-and-immigration-pbTK3012161/>
- Immigration: Integration and fundamental rights
<http://bookshop.europa.eu/en/immigration-pbQE3210307/>

Πηγή άντλησης πληροφοριών αποτελούν και σχολικά βιβλία (π.χ. Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου κόσμου, Γ΄ Λυκείου).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Youtube Channel Asylum Aware
<https://www.youtube.com/asylumaware>

- Οι νέοι γνωρίζουν τους πρόσφυγες
- Πολιτικοί πρόσφυγες στην Κύπρο: Αναζητώντας μια νέα αρχή
- Η ζωή των Παλαιστινίων προσφύγων στην Κύπρο
- Η ζωή του Κλείτου από το Κουρδιστάν
- Η κοινωνική ένταξη των προσφύγων στην Κύπρο
- Η ιστορία της Ράντας και του Άχμετ από την Παλαιστίνη
- Η ιστορία του Γουίλιαμ από το Κονγκό
- Η ιστορία του Αμπάς, Χακίμ και Ομάρ
- Η ιστορία του Σουλβάν από την Ακτή Ελεφαντοστού
- Λεμεσός: Μια πόλη, ο κόσμος όλος!
- Κοινωνίες με χρώματα
- Νέοι δρόμοι για την ένταξη των μεταναστών
- New rights for asylum seekers
- Towards a common EU asylum system
- Interview Revamped asylum and Schengen rules

Programmes to raise awareness and inform the public in Cyprus on issues related to the beneficiaries of international protection - AP 2012

Προγράμματα Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης του κυπριακού κοινού για θέματα που αφορούν τους Δικαιούχους Διεθνούς Προστασίας - ΕΠ 2012

**Αλληλεγγύη
Πρόοδος
Ευημερία**

**Solidarity
Progress
Prosperity**

**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
EUROPEAN UNION**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
MINISTRY OF INTERIOR
REPUBLIC OF CYPRUS**

**& OPINION
ACTION SERVICES LTD**

**Ζανέττου 26, Άγιος Ανδρέας, 1100 Λευκωσία
Τηλέφωνο επικοινωνίας: 22875561
26, Zanettou, Ay. Andreas, 1100 Nicosia
Contact Number: 22875561**

**ΔΡΑΣΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ACTION CO-FUNDED BY THE EUROPEAN REFUGEE FUND AND THE REPUBLIC OF CYPRUS**